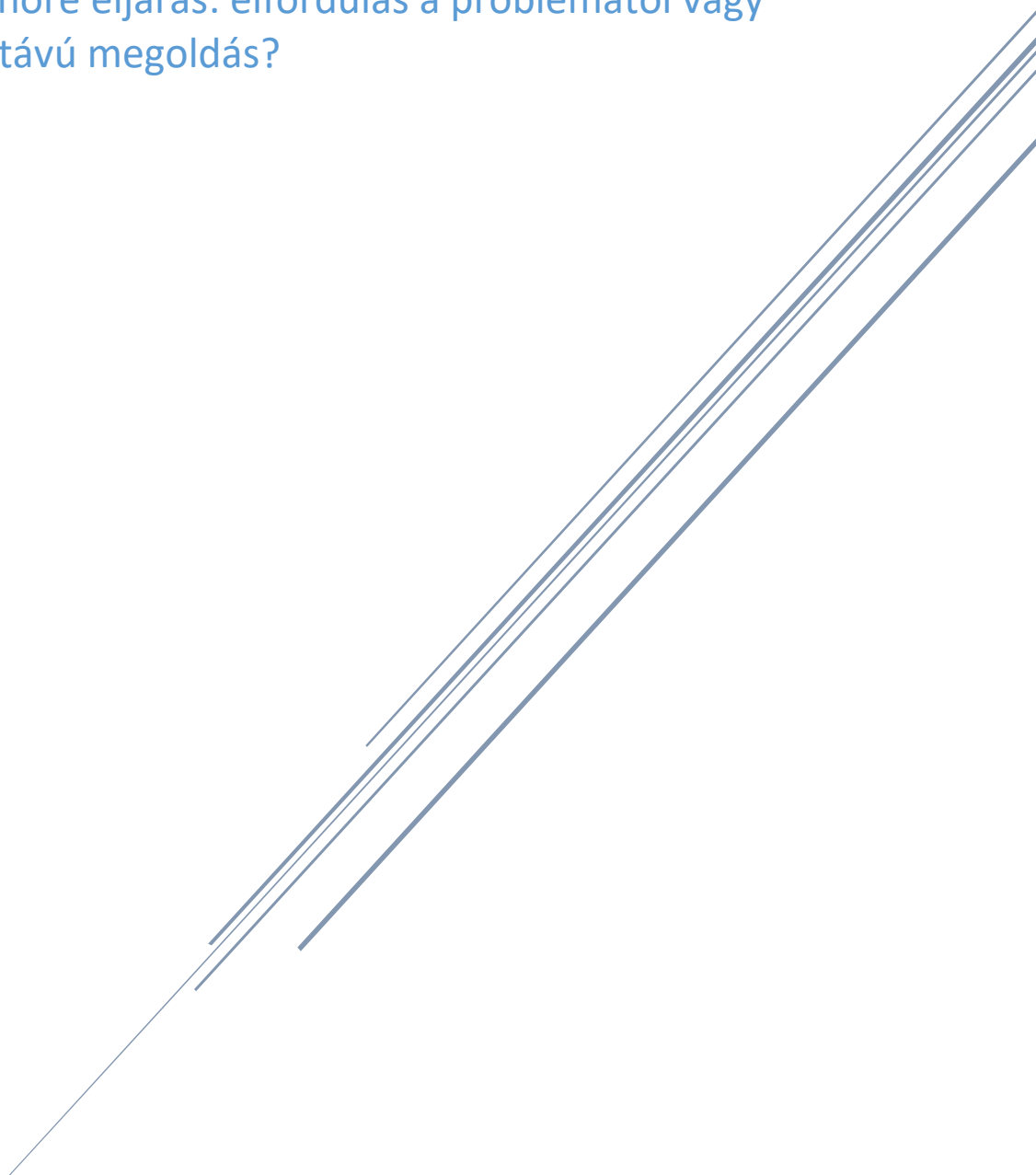

A MENEKÜLTKEZÉS HATÁRON TÚLI MEGOLDÁSAI AZ EGYESÜLT KIRÁLYSÁG ÚJ TÖRVÉNYÉNEK TÜKRÉBEN

Az offshore eljárás: elfordulás a problémától vagy
hosszútávú megoldás?

Jelige:
Offshore

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	2
1. Ausztrália	4
1.1. Menekültpolitika kialakulása.....	4
1.2. Menekültpolitika alappillérei	6
1.3. Menekültpolitika igazítása a nemzetközi változásokhoz.....	8
2. Izrael	9
2.1. Menekültügyi nyomás körülményei.....	9
2.2. Menekültügyi nyomás enyhítésére tett törekvések	10
2.3. A „harmadik államok” kiléte.....	12
2.4. Az áttelepülés körülményei	12
2.5. A jogellenes gyakorlat ellehetetlenülése	14
3. Dánia.....	15
3.1. Menekültpolitikai paradigmaváltás.....	15
3.2. Szíriai állampolgárok.....	16
3.3. Az offshore menekültügyi eljárás parlamenti jóváhagyása.....	17
3.4. Nemzetközi kötelezettségek kérdése.....	18
3.5. A törvény gyakorlati feltételeinek megvalósítása	19
4. Egyesült Királyság	20
4.1 Brexit hatása az állam menekültpolitikájára és az új törvénytervezet.....	20
4.2. A ruandai megállapodás	22
4.3. Nemzetközi jogi kötelezettségeknek való megfelelés.....	23
5. Ruanda.....	25
5.1. Menekültügyi nyomás és menekültek számára biztosított körülmények.....	25
5.2. A Ruandába történő áttelepítés nemzetközi kritikáinak alapjai	27
5.3. Egyesült Királyság jelentései Ruanda vonatkozásában	27
5.4. Ruanda álláspontja	29
Befejezés	31
Felhasznált források:	35

Bevezetés

Míg az elmúlt évtizedek alatt jelentősen nőtt a hazájukat elhagyni kényszerülők száma, ez a tendencia a tengeren való átkelést választók számában is megfigyelhető, annak ellenére is, hogy az ellenőrizetlen migráció jelentős többsége a származási régiójában marad, azaz lehetőség szerint a szomszédos államokban keres menedéket. Ez utóbbi tendencia ugyanakkor főként a fejlődő országokra jellemző, mint például Pakisztán vagy Irán, amelyek bizonyos társadalmi rétegek számára a származási országukban meglévő életminőséghez képest messzemenően jobbat kínálnak. Irán esetében például elmondható, hogy az állam regionális nagyhatalom, amely a szomszédságában található államoknál jóval magasabb színvonalú életkörülményeket képes teremteni a lakossága számára, nem mellesleg képes garantálni a biztonságot a nem állami szervezetekkel, esetleg fegyveres csoportokkal szemben.

Jelentős nyomás nehezedik ugyanakkor a fejlett államokra is, annak ellenére is, hogy a 2015-ös migrációs hullám az eltelt évek alatt enyhült, hiszen a kibocsátó államokban uralkodó körülmények bár folyamatosan változnak, az állami erőszakmonopólium, vagyis a biztonság garantálásának hiánya továbbra is a fő problémaforrás maradt, amelyet az egyéb környezeti hatások, negatív változók tovább súlyosbítanak. Ez pedig azt jelenti, hogy a migrációval, és különösen az illegális migrációval, azon belül is a származási helyükről menekülőkkel a jövőben is számolniuk kell a biztonságot és a megélhetést saját lakosságuknak garantálni képes fejlett államoknak, hiszen az általuk nyújtott életszínvonal mindig vonzó lesz az állandó bizonytalanságban élők számára. A lehetséges szebb jövő halvány ígérete ugyanis még mindig kecsesgömb az örökös kiszámíthatatlanságnál és a biztonságpercepció állandósult hiányánál. A fejlődő országoknak pedig nem érdeke, hogy az általában így is túl nagyszámú népesség szegényebb, kiszolgáltatottabb rétege rámaradjon az egyébként is törekeny és gyakran működésképtelen, vagy esetleg nem létező szociális ellátórendszerre, míg a gazdagabb vagy tanultabb társadalmi rétegek megtartására pedig nem képes.

A fejlett államok ellátórendszerét azonban a saját lakossága kiszolgálására alakították ki, bár annyi tartalékkal, hogy egy esetleges válság, konfliktus esetén is működőképes maradjon. Ez a válság a 2015-ös menekülthullámmal ismét elérkezett, amely a fejlett államoktól azonnali és gyakran szélsőséges reakciókat követelt, hiszen a fejlődő, legtöbb esetben fegyveres konfliktus sújtotta államokból ellenőrizetlen tömegek jutottak át olyan tranzitállamokon keresztül, amelyeknek – még ha képességük meg is volt hozzá – nem állt érdekében feltartóztatni ezeket a tömegeket. A menekültek hatalmas számának befogadása és ellátása által generált probléma pedig egyre szigorúbb megoldások felvetését követelte a célországok politikai vezetésétől, ráadásul az ideiglenes eszközök után a kérdés hosszútávú elrendezése válik szükségessé.

Mivel a menedékkérők befogadása, kérelmük elbírálása, ellátása és integrálása rengeteg erőforrást emészt fel, a történelem során számos esetben merült fel annak lehetősége, hogy a menekültek problémájától látszólag nem elfordulva, de azt mégis az állam határain kívül tartva kezeljék. Az évek során azonban nemcsak a fejlődő és a migrációs kérdésekben alapvetően szigorúbb, elutasító elveket valló fejlett államoknál vetődött fel a menekültáradat offshore kezelése, de az olyan országoknál is, amelyek korábban liberális, befogadó szemléletűek voltak, illetve történelmileg a bevándorlók befogadására voltak berendezkedve. Az alábbiakban a teljesség igénye nélkül fejtem ki – csupán egyes – államok migrációs gyakorlatát, hiszen minden egyes hasonló elképzelés kifejtése egy ennél hosszabb hangvételű kidolgozást igényelne.

Ausztrália kihagyhatatlan egy ilyen témájú dolgozattól, hiszen az offshore megoldás szempontjából kiemelkedő menekültpolitikát folytat. Az állam elsőként érvényesítette a menedékkérők határon kívül tartásának gyakorlatát minden illegálisan érkező külföldi vonatkozásában, azaz nem csupán a menedékkérők egy csoportjára terjesztette ki a szigorú intézkedéseit. A szigetország megoldásának kifejtése során a jelenlegi ausztrál menekültpolitika kialakulásának folyamatát, alappilléreit, valamint a felfogás történelmi hátterét mutatom be, amely megközelítés a napjainkban megfigyelhető, hasonló elgondolások, megoldások ihletőjének tekinthető. Az ausztrál gyakorlat mind pozitív, mind negatív értelemben példaként szolgál a világ többi államának arra, hogy milyen következményei és jelenleg is megoldatlan kérdései lehetnek az offshore megoldás bevezetésének és működtetésének.

Ausztrália után Izrael eritreai és szudáni menedékkérőkkel kapcsolatos politikájának bemutatása olvasható, amely az Egyesült Királyság aktuális politikai döntésének tükrében különösen érdekes lehet, hiszen a gyakorlat alapja a szintén afrikai államokkal, köztük a Ruandával kötött megállapodás. A fejezet rávilágít azokra a nemzetközi jogi kötelezettségek sértésével járó főbb aggályokra, amelyek a menedékkérők harmadik államba deportálása során felmerülnek, valamint arra, hogy egy ilyen gyakorlat szigorú ellenőrzés nélkül milyen buktatókat és akadályokat rejthet magában. A fenti menekültpolitika hátterében álló folyamatok, majd a gyakorlat kudarcához vezető út bemutatása jól szemlélteti a menekültprobléma offshore megoldásának alapvető hibáit, amelyeket a hasonló terveket megvalósítani kívánó államoknak ki kell küszöbölniük.

Dánia ennek megoldására szakértői csoportokat bízott meg a menedékkérők harmadik államba telepítésének lehetőségét vizsgálandó, a nemzetközi jogi rendszer kiskapuinak feltérképezése és kihasználása érdekében. Koppenhága gyakorlata esetünkben azért kiemelkedően fontos, mert az európai gyakorlattól és elvektől jelentősen eltér, egy lehetséges új, jóval szigorúbb irányt mutatva ezzel a menekültválság kezelésében. Az Európai Unió tagállamként Dániának korlátozott lehetőségei vannak az offshore gyakorlat kialakításában, azonban figyelembe véve, hogy egyes – menekültügyi – jogszabályok alól kivételt képez, mégis nagyobb mozgástere lehet más tagállamokhoz képest. A fejezet az új irányvonal kialakításának lehetséges következményeit tárja fel, amelyek nemcsak a jogszabályokra, de a jövő európai elgondolásainak változására is hatással lehetnek.

Ezek a változások pedig az Egyesült Királyság kemény kritikákat kapó, új menekültügyi szabályrendszerében is tetten érhetők, amely a dán elképzeléshez kísértetiesen hasonló alapok mentén lehetővé tette a menedékkérők Ruandába deportálását. Az utolsó két fejezet a Brexit következtében az EU jogrendszere alól kikerülő London lehetséges gyakorlatának, valamint a menekültek befogadásának fontosságát hangsúlyozó Ruanda által nyújtott életkörülmények vizsgálatára hivatott. A tanulmány lezáró szakasza arra keresi a választ, milyen esélyei lehetnek a menedékkérőknek Ruandában, végsősoron megéri-e az offshore megoldást alkalmazni, vagy a következmények súlyosabbak lehetnek-e, mint a megoldás keresése előtti szakaszban voltak.

Jelen tanulmány célja, hogy az Egyesült Királyság új migrációs politikájának bejelentéséből kiindulva megvizsgálja a hasonló politikát és gyakorlatot folytató vagy bevezetni kívánó egyes államok tapasztalatait, illetve szándékait az offshore irány vonatkozásában, azaz milyen következményekkel járt vagy járhat a gyakorlat. Arra keresi a választ, hogy a jelenlegi nemzetközi környezetben mennyire kivitelezhető vagy fenntartható a menedékkérők problémájának távoltartása, illetve indokolt lehet-e a migrációs kérdésekkel kapcsolatos nemzetközi szabályozás felülvizsgálata.

1. Ausztrália

Bár az Ausztráliába illegálisan érkező külföldiek száma világviszonylatban – még a hajón érkező illegális migrációs tendenciákat figyelembe véve is – igencsak alacsony, az állam illegális migrációra adott válasza miatt mégsem tekinthető elenyészőnek. A hajóval az állam területére érkező külföldiek számának csökkentése, illetve a jelenség megfékezése ugyanis az első, 1970-es években megfigyelhető hullám óta képez központi politikai kérdést. Az 1970-80-as években az indokínai menekültek áttelepítésétől kezdve az 1990-es éveket jellemző letartóztatásokon át eljutottak a 2001-ben lefektetett, napjainkban is alkalmazott alapokig, amely az illegális bevándorlók külföldre telepítésének elvén alapszik. Megállapítható ugyanakkor, hogy a politikai felek között vitatott, illetve egyetértésen alapuló stratégiák is mind alapvetően két célt tartottak szem előtt: egyrészt annak megállapítását, hogy az ellenőrizetlen hajókkal érkezők megfelelnek-e a nemzetközi egyezmény szerinti menekült fogalmának, vagy sem, másrészt az Ausztrália partjainak ily módon történő elérésének megakadályozását. A további érkezési hullám megakadályozásának lehetőségét a más államokkal és a nemzetközi szervezetekkel való együttműködésben, illetve a menekültügyi eljárások lefolytatásának az állam területén kívülre történő átszervezésében látták.

1.1. Menekültpolitika kialakulása

Sydney migrációs válságkezelése azért is tekinthető kiemelkedőnek, mert jóval korábban kényszerült választ adni a – tömeges – jelenségre, mint Európa. Fontos kiemelni, hogy a szigetország kulturálisan sokszínű, alapvetően befogadó, nyitott társadalomként jelent meg, ugyanakkor az első nagyobb menekültáradat a lakosságot és ezáltal a politikai vezetést is nyomás alá helyezte, különösen az illegálisan érkezők kezelését illetően, akik instabil, túlterhelt hajókon igyekeztek elérni a partokat. Ezek a hajók pedig nemcsak az állam befogadóképességét tették próbára, de a rendszeresen tragédiába fulladó utak is cselekvésre kényszerítették a szigetország vezetését. 1977. és 1978. között ezt tranzithajók létesítésével igyekeztek megoldani, így a menedékkérelmeket az e célból kialakított táborokban bírálhatták el. Továbbá az ausztrál kormány növelte a már befogadott indokínai menekültek délkelet-ázsiai táborokból történő áttelepítését annak érdekében, hogy kevesebben kíséreljék meg a hajóval történő utazást. 1982-ben a regnáló kormány bevezette az egyedi elbírálás intézményét, amely garantálta, hogy valóban csak az indokínai menedékkérőket fogadják be, és az egyéb okokból illegálisan érkezők számára ne legyen vonzó a hajóval a kontinensországba történő utazás. Ezzel pedig megkezdődött az ausztrál bevándorláspolitikai változása, amely már a mérsékeltebb befogadás irányába mutatott. Egy évvel később további mérséklő lépésként jóváhagyták a UNHCR ajánlásai alapján hosszútávú megoldásként, elsősorban az önkéntes hazatérés, másodsorban pedig – amennyiben a hazatérés lehetősége nem volt megvalósítható – az első biztonságos, menedéket nyújtó államba történő integráció támogatásának eszközeit, amelyek megerősítették azt az irányvonalat, miszerint csak végső esetben települjenek le harmadik országban, azaz jelen esetben Ausztráliában. Az indokínai tömeges menekültáradat a régió államainak összefogását követelte, ezért az előbb említett gyakorlatot megerősítendő, 1989-ben 78 ország – köztük Ausztrália – írta alá az indokínai menekültekkel kapcsolatos átfogó cselekvési tervet (Comprehensive Plan of Action for Indochinese Refugees). Az ezeknek, illetve a genfi egyezmény által támasztott feltételeknek nem megfelelő személyeket, azaz

akik nem voltak menekültnek tekinthetők, visszaküldték a származási országukba, a régió menekülttáborában élőket pedig, illetve akik az új szabályozás hatályba lépése előtt érkeztek, harmadik országba telepítették át.

A menekültpolitika további szigorodása végül az 1990-es évektől a 2000-es évek közepéig terjedő időszakban csúcsosodott ki, amikor az Ausztráliát illegálisan hajóval megközelítő bevándorlók – a lentebb kifejtett intézkedésekkel – a kötelező fogva tartással, illetve később a kontinens területén kívül eső területen létrehozott migrációs zónákba szállítással, vagy az ideiglenes védelmet nyújtó vízum intézményével szembesültek (bár ez utóbbi már a nemzetközi bírálatok eredményeként megalkotott enyhítésnek tekinthető). Mindezeket megerősített határvédelemmel egészítette ki az ausztrál vezetés, amelynek keretében jelentősen emelték a partiőrség által végrehajtott felderítések számát, valamint a tranzitországokkal – mint Malajzia vagy Indonézia – szoros együttműködésben igyekeztek elejét venni az embercsempészetnek.

A fenti, Howard-kormányhoz köthető szigorításokat követően a 2007-ben hatalomra kerülő Rudd-kormány elítélte elődje menekülteket elutasító politikáját és egyes intézkedéseit el is törölte, továbbá együttműködéséről biztosította a UNHCR-t, ugyanakkor az elítélő felszólalások ellenére egyes intézkedéseket megtartott. Az ideiglenes vízum eltörlése és a külső menekülttáborok felszámolása mellett megőrizte a külső migrációs zónákat. Mivel a Rudd-kormány idején az illegálisan érkező hajók száma folyamatosan emelkedett, a Gillard-kormány már kénytelen volt keményebben fellépni ellene, ezért 2012-ben az általa létrehozott szakértői csoport egy 22 ajánlásból álló tanulmányt adott ki, amelynek célja az Ausztrália humanitárius programjára nehezedő nyomás csökkentése, az illegális migráció visszaszorítása, valamint az ezen területet célzó regionális együttműködés elmélyítése volt. Az egyik fő sarokpont a határon kívül eső menekülttáborok újra nyitása volt, illetve meglehetősen nagy hangsúlyt fektettek azon személyekre, akik nem kaphattak státuszt az államban. Ez utóbbi eszköze volt többek között az Afganisztánnal kötött, kényszeres hazatelepítést érintő megállapodás is, amelynek egyik fő célja – a visszatelepítés mellett – az emberek saját életük kockáztatásával, embercsempész hajókkal történő átkelésétől való eltántorítása.

A megtett intézkedések következtében 2012 végére jelentősen megnőtt az önkéntesen vagy kényszeresen a származási országukba hazatérő emberek száma, amely hazatelepítések a kormányzati visszhang ellenére nemcsak a hajón érkező személyeket érintették, ráadásul a kritikák szerint – a „gazdasági bevándorló” bélyeg miatt – sokak kérelmét nem is vizsgálták érdemben (különösen igaz volt ez a Srí Lankából származókra).

Gillard intézkedési azonban nem bizonyultak elég hatékonynak az illegális bevándorlók számának csökkentésére, amely a nyílt vízen történt hajóbalesetek és halálos áldozatok számának jelenős növekedésében is megmutatkozott. Valószínűleg ennek is köszönhető, hogy a 2013-ban hatalomra kerülő Abbott-kormány 2014-ben visszavezette a Rudd által korábban eltörölt ideiglenes védelmi vízumot, valamint a hajóval érkező menedékkérőkkel szembeni intézkedést a hadsereg hatáskörébe helyezte át. Ezen intézkedés, amelynek megfelelően a hajókat feltartóztatják, visszafordítják, vagy akár vissza is vontatják napjainkban is érvényes maradt. Abott lényegében visszahozta Howard elutasítónak tekintett gyakorlatát, amely szerint az Ausztrália partjait elérő migránsok menedékkérelmeit a külső migrációs zónákban bírálják el, majd külső befogadóállomásokba szállítják, így a menedékkérőket az állam területén kívül tartják. Az intézkedések hatására a csempészhajók száma, ezáltal pedig a hajóbalesetek száma is jelentősen csökkent. Az ún. „stop the boats” politika lényege Abott megfogalmazása szerint az, hogy „a kérelmezők sorsáról Ausztrália dönt, nem pedig az embercsempészek”. Bár az emberi jogi szervezetektől rengeteg bírálatot kapott a gyakorlat, melyek szerint a hajók

visszafordítása nem megoldás és az ausztrál vezetés ezzel csak elfordítja a fejét a problémáról, mégis a mai napig elutasítónak, szigorúnak tekintett menekültpolitika sikeresnek mondható, hiszen az állam humanitárius programjába egyre több befogadható menekült kerülhetett be az Abottot követő Turnbull-kormány idején. Turnbull, majd Morrison ideje alatt lényegében – egy-két kisebb változtatáson kívül – a korábbi évek alatt kialakult, világszinten is szigorúnak tekintett gyakorlatot vitték tovább, amelynek szükségességét a határok mindenkori védelmének fontosságával támasztották alá.

1.2. Menekültpolitika alappillérei

Sydney menekültpolitikája tehát hosszú éveken át a fentiek alapján kialakult három alappilléren nyugodott: a kötelező fogva tartás, az ún. csendes-óceáni megállapodás és az ideiglenes védelmi vízum, amelyek az 1996. és 2007. között fennálló Howard-kormányok (4 egymást követő választási győzelem) idején kerültek bevezetésre. Figyelembe véve, hogy ezen intézkedések enyhítése vagy eltörlése a történelem során több esetben is kudarcba fulladt, így a mai gyakorlat is ezek mentén épül fel, ezért ezen három intézmény kifejlesztését tartom szükségesnek a jelenlegi ausztrál megközelítés megértéséhez.

Bár az ellenőrizetlen hajókon érkező menedékkérők fogva tartásának lehetősége már az 1958-as migrációs törvényben is megjelent, ekkor ez még önkényes alapon működött. A kötelező fogva tartás az 1992-es törvénymódosításban szerepelt először, amely minden olyan külföldi személyre érvényes volt, aki nem rendelkezett érvényes vízummal. Az intézkedés célja az volt, hogy a menedékkérelmek elbírálásának ellenőrzött keretek között tartása mellett azon személyek kitoloncolása is gördülékenyebben történjen, akik nem jogosultak semmilyen státuszra az államban. A szigetországban illegálisan tartózkodó személyek mindegyikére érvényes volt tehát a kötelező fogva tartás intézménye, azaz nemcsak az illegálisan belépők, de a vízum érvényességén túltartózkodók, a légi úton érvényes vízum nélkül érkezők, illetve a visszavont vízummal rendelkezők vonatkozásában is. Bár a történelem során a felsorolt személyek – különösen a túltartózkodók – száma jóval meghaladta az illegálisan hajókon érkezők számát a befogadó/fogva tartó központokban, a 2000-es években a fogva tartás tulajdonképpen már csak az eredeti „célközönséget”, a hajón érkező menedékkérőket érintette. Az ausztrál és a nemzetközi emberi jogi szervezetek számos aggályt fogalmaztak meg az ilyen típusú fogdákkal kapcsolatban, az életkörülmények és az embertelen bánásmód mellett különösen a gyerekek fogva tartásával kapcsolatban, akik számára ez maradandó mentális sérülést okozhat. A Howard-kormány azonban 2004-ben is megerősítette a kötelező fogva tartás szükségességét, a gyerekeket is beleértve, mert álláspontjuk szerint a gyerekes családok fogva tartás alóli felmentésével azt üzennék a többi menedékkérő, illetve az embercsempészek számára, hogy a kiskorúakkal érkezőknek jóval nagyobbak az esélyeik, illetve hamarabb kerülhetnek ki a társadalomba, kezdenek meg ausztráliai jövőjüket, azaz több gyereket sodorhatnak veszélybe az illegális hajóutakkal. A másik éles bírálat tárgya a fogva tartás időtartama volt, ugyanis a fogdában tartózkodó menedékkérők számára növelte a kilátástalanságot, hogy a fogva tartás ideje nem volt korlátozott, így rengetegen évekig éltek a menekültügyi döntésre várva a börtönként funkcionáló befogadóközpontokban. 2005-ben ezért enyhítéseket vezettek be a gyerekes családok és az időkorlát ügyében is, utóbbi esetében 3 hónapban maximalizálták a kötelező fogva tartás idejét. A Munkáspárti kormányok, azaz a Rudd- és a Gillard-kormány alatt jelentősen enyhítettek a kötelező fogva tartás szabályain és ún. utolsó elhelyezésként tekintettek rá, az illegális menedékkérők megjelenésének és a csempészhajók számának 2009-től megfigyelhető jelentős emelkedése miatt ezen kormányok

idején is hosszú évekig elhúzódott a fogva tartások időtartama. A menedékkérők megemelkedett száma miatt egyre többeknek engedték a közösségi őrizetet – különösen a gyerekes családok esetében – amely szabad mozgást jelentett, ugyanakkor egy meghatározott címen voltak kötelesek élni. A másik engedmény az ún. áthidaló vízum bevezetése volt, amely lehetővé tette a birtokosa számára, hogy szabadon éljen Ausztráliában (egészségügyi és lakhatási támogatással), amíg kérelme elbírálás alatt áll. Ezt a két engedményt a mai napig megtartották, ugyanakkor a fogva tartás időtartama jelenleg is korlátlan, azaz addig tart, amíg a fogva tartott menedékkérő érvényes vízumot kap, vagy önkéntesen, illetve kötelezően elhagyja az országot.

2001-ben, szintén a Howard-kormánytól indult a csendes-óceáni megoldás, amelynek célja, hogy Ausztrália területeiből bizonyos területeket migrációs szempontból elcsatolnak, azaz „kiemelnek” a migrációs zónából. A gyakorlat alapja, hogy az óceánon érkező hajókat, vagyis a még az állam területén kívül azonosított illegális migránsokat visszafordítják, más csendes-óceáni államba küldhetik, vagy a Karácsony-szigeten található bevándorlási létesítményekbe küldhetik, míg a kontinensállam területén elfogott illegálisan ott tartózkodó külföldiek kérelmével az ausztrál hatóságoknak kell foglalkoznia, mivel ez már az ausztrál bíróságok illetékességi területén belül található. Amennyiben a migrációs zónától, azaz Ausztrália migrációs szempontból saját területének tekintett részéről kívül eső területre érkeznek illegális bevándorlók – vagyis az ausztrál bíróságok joghatóságán kívül maradnak – és itt kerülnek beazonosításra, a hatóságok az ausztrál területen történő letelepedési hely biztosításának garantálása nélkül dolgozhatják fel kérelmüket. Ennek eredményeként a migrációs zónán kívül eső szigetekre érkezők kérelmének pozitív elbírálása esetén sem biztosított a menekült letelepedése az államon belül. Sydney ennek biztosítására megegyezett Nauruval, illetve Pápua Új-Guineával, hogy ezen államok területein – utóbbi esetében Manuszigeten – befogadóközpontokat hozhasson létre a menedékkérők számára. Az így létrehozott létesítmények, az ún. területen kívüli – menedék- és vízumkérelmeket – feldolgozó központok (Offshore Processing Centre) az ausztrál kormánynak kiskaput kínáltak az illegálisan érkezők elszállásolására – valójában fogva tartásásra – kérelmük elbírálásáig, ráadásul mivel így az ausztrál törvények joghatóságán kívül eső területen zajlott az elbírálási folyamat, a kérelmezők jogsegélyhez sem juthattak. Ennek ellenére a kérelmeket az ausztrál bevándorlási hatóság szakemberei, illetve egyes esetekben a UNHCR bírálta el az 1951-es menekültekre vonatkozó konvencióknak megfelelően. Akiknek a kérelmét pozitívan bírálták el, azok általában nem Ausztráliában, hanem egy harmadik államban telepedhettek le. Ilyen területen kívüli feldolgozó központként funkcionált a Karácsony-szigeten létesített befogadó állomás is, amely bár valójában Ausztrália területéhez tartozott, a törvénymódosítás értelmében ez is kikerült a migrációs zónából.

A csendes-óceáni megoldást 2008-ban a Rudd-kormány bár felfüggesztette (a Karácsony-szigeten kívül), hamar bebizonyosodott, hogy az illegális csempészhajókon érkezők magas számának kezelése szükségessé teszi a gyakorlat visszaállítását, így a Gillard-kormány 2012-ben már kénytelen volt azt jóváhagyni. Végül a 2012. augusztus 13. után illegálisan érkező külföldi személyek vonatkozásában lehetővé tették a – ettől kezdve – regionális feldolgozó központoknak nevezett létesítményekbe történő szállítását. A visszaállítás azonban egy lényegesebb változtatást is eredményezett, azaz a Nauruba, illetve Manus-szigetre átszállított külföldiek menedékkérelmét már a fogadó állam bírálta el saját törvényi keretein belül, és annak pozitív eredménye tette lehetővé az Ausztráliába való letelepedést, ennek azonban a pozitív eredményt követően is gyakran beláthatatlan határideje volt. 2013. július 19-én a Gillard vezette Munkáspárt a fentieket egyezmény keretében rögzítette Nauruval és Pápua Új-Guineával,

amely megerősítette a gyakorlatot, miszerint az ezután hajóval illegálisan érkező külföldi állampolgárok biztosan a két állam egyik fogva tartó központjába kerülnek. A központokat az ausztrál belügyminisztérium finanszírozta, de az itt lévő menekültek kérelmeit a helyi törvények alapján bírálták el. A július 19-e után illegálisan hajóval érkező menedékkérők pedig akkor sem települhettek át Ausztrália területére, ha megkapták a menekültstátuszt, vagyis az illegálisan érkező menedékkérők esetében a többség számára lehetetlenné tették a szigetország elérését.

Sydney az évek során továbbá három állammal kötött megállapodást a menedékkérők áttelepítésére vonatkozóan, amelyek jelenleg is hatályban vannak. 2014-ben a kormány egyezményt írt alá Kambodzsával, miszerint a Naurun élő menekültek választhatják, hogy Kambodzsába települnek át, ahol hozzáférhetnek a szociális ellátórendszerhez, valamint az állampolgárság megszerzésére is lehetőségük nyílik, azonban ezzel a lehetőséggel mindmáig rendkívül kevesen éltek, és ők sem maradtak az államban (bár előnye az volt, hogy az Ausztráliába történő letelepedés hosszú, az esetek többségében kilátástalan várakozási idővel szemben Kambodzsá szinte azonnali szabadságot jelentett). 2016-ban a szigetország az Egyesült Államokkal is egyezményt írt alá, amely szerint a Naurun, illetve Pápua Új-Guineán tartózkodó, elismert menekültek az USA-ba történő áttelepítést is kérvényezhették. Ennek előfeltétele a szigorú biztonsági és egészségügyi ellenőrzés, amelyet azonban a Naurun többségben lévő iráni menekültek visszautasítottak. Az egyezmény jelenleg is hatályos, 2022 májusáig több mint ezer ember települt át az USA-ba a naurui és a pápua új-guineai táborokból, ezzel pedig az Egyesült Államok vált az elsősorú áttelepülési célországgá az Ausztráliába tartó menekültek körében (Kanada a második helyen áll, mindössze 11 személy áttelepülésével). 2022 márciusában az immár 9 éve befagyasztott tárgyalások megújításának eredményeként Új-Zéland bejelentette, hogy a következő három évben 450 menekült befogadását teszi lehetővé Ausztráliából a kontinensállam területén ideiglenes tartózkodással rendelkezők, illetve a Naurun élő menedékkérők közül. Az ausztrál belügyminisztérium bejelentette ugyanakkor, hogy nem kínál „hátsó kaput” az Új-Zélandba áttelepült menekültek számára, vagyis nem teszi lehetővé számukra az Ausztráliába történő belépést, még akkor sem, ha megszerzik az új-zélandi állampolgárságot.

1.3. Menekültpolitika igazítása a nemzetközi változásokhoz

2016 áprilisában a pápua új-guineai legfelsőbb bíróság az állam alkotmányába ütközőnek minősítette a menedékkérők ideszállítását és fogva tartását, ezért azt – a pápua új-guineai és az ausztrál kormányok ellenkezése, illetve elítélése ellenére – 2017 májusában bezárták a befogadóintézményt. Az ott tartózkodó menedékkérőket „menekülttáborokba” telepítették át, amely áttelepítés során a hatóságok jelentős ellenállással szembesültek a menekültek – a UNHCR által is igazolt – félelmei okán, mert így a helyi lakosság bántalmazásainak lettek kitéve. 2021. december 31-én az ausztrál kormány megszüntette a Pápua Új-Guineával kötött megállapodást, így az ezt követően itt maradt több mint száz – immár csak egyedülálló férfi – menedékkérő nem kap már semmilyen támogatást. Bár 2014. óta nem szállítottak senkit az ausztrál határon kívül eső befogadó központokba, 2021 szeptemberében a kormány meghosszabbította együttműködését Nauruval a létesítmény fenntartását és az egyezményben foglalt egyéb feltételeket illetően. A belügyminisztérium akkori tájékoztatása szerint ez egy igen fontos lépés, amely megerősíti, hogy az illegálisan hajóval érkező külföldiek biztosan nem telepedhetnek le Ausztrália területén, ugyanis a hajókat visszafordítják, vagy a külföldieket továbbra is Naurura szállítják. Jelenleg 112 menedékkérő (felnőtt férfi) él Naurun, a nőket és a

gyerekeket az Egyesült Államokba, vagy Ausztráliába telepítették át 2020 februárjával bezárólag. Az ott maradt férfiak már nem a befogadó központokban, hanem a naurui közösségben élnek, ugyanakkor többen a családjuktól elszakítva, az ausztrál letelepedés lehetősége nélkül.

2022. április 30-ai adatok szerint 1.414 – illegális hajóval érkező vagy lejárt vízummal rendelkező – külföldi állampolgár él őrizetben Ausztrália területén. A külföldi állampolgárok fogva tartása háromféleképp valósul meg az államban; a zárt fogva tartó központokban, az alternatív fogva tartási helyszíneken, illetve a „közösségi fogva tartás” alapján számukra engedélyezett házakban. Ez utóbbi feltétele, hogy bár szabadon élhetnek, az éjszakát a kijelölt házakban kell tölteniük. Míg a zárt központok a klasszikus, az offshore területeken is sokáig fenntartott létesítményekhez hasonló, gyakorlatilag börtönként funkcionáló intézmények, addig az alternatív fogva tartási helyszínek ugyancsak nem biztosítanak szabadságot, de kényelmesebb körülményeket kínálnak (ezek például a hotelekben, mentális betegségekben szenvedő személyek kezelésére alkalmas, illetve idősgondozó intézményekben történő elhelyezések). Ilyenek a hotelek, illetve a mentális betegségben szenvedők vagy idősek számára fenntartott intézetek. Ez utóbbi különösen a Medevac törvény 2019-es bevezetése után terjedt el, amikor a pápua új-guineai és a naurui központokból egészségügyi vagy mentális okokra hivatkozva telepítették át a menekülteket.

A 2022. májusi választások után a Liberális Koalíciót a Munkáspárt váltotta fel a kormányon, amely a kampány ideje alatt bár a menekültpolitika viszonylagos enyhítését ígérte, mégsem történt érdemi változás. A kormány élén álló Anthony Albanese szintén az állam határainak védelmére törekszik és a legtöbb, működő intézkedést tekintve – mint ahogyan a két (liberális és munkás) párt között korábban is megmutatkozott – egyetért elődjével. Annyit azonban Albanese előrebocsátott, hogy az illegális, embercsempészek által indított hajókon Ausztrália partjait megközelíteni igyekvő menedékkérőket továbbra sem engedik az állam területére, a hajókat megállítják, illetve visszafordítják, vagyis az esetleges enyhítések az illegális úton érkezők számára továbbra sem jelentenek garanciát a kérelmük beadásának lehetőségére, illetve annak pozitív elbírálására. A két párt közötti lényegi különbség tulajdonképpen csak az ideiglenes védelmi vízum kérdésében mutatkozik meg, azonban az Albanese-kormány ennek eltörlését is azzal indokolja, hogy az korábban a hajón érkezők számára jelentett elérhető megoldást, ugyanakkor mára érvényét veszítette. Mivel a hajón érkezők túlnyomó többségében el sem jutnak Ausztrália partjaiig, a más ideiglenes védelmi vízummal rendelkezők számára pedig csak felesleges procedúra annak 3, illetve 5 évenkénti meghosszabbítása, ezen gyakorlat fenntartása feleslegessé vált, az ezzel rendelkező személyeknek pedig lehetőséget adnak az állandó vízum megszerzésére. Jól látható tehát, hogy a kormányváltás a menekültpolitikában nem jelent érdemi irányváltást, az illegális hajók visszafordítása továbbra is elsődleges cél, és a történelem során egyébként gyakran az ellenzéki és kormánypártok közötti egyetértésben meghozott intézkedések lesznek a jövő ausztrál menekültpolitikájának alappillérei.

2. Izrael

2.1. Menekültügyi nyomás körülményei

Izrael menekültpolitikájára már a korábbi években sem illett a befogadó jelző – bár erre az állam elhelyezkedése és történelme adott jól védhető okokat –, amelyet jól érzékelt az

1954-ben kiadott „beszivárgás-ellenes” törvény is. A törvény későbbi módosítása szerint az a – 1965-ös regisztrációs törvény szerinti – nem izraeli állampolgár, aki illegálisan lépi át az államhatárt „beszivárgónak” minősül, így 5 év börtönnel vagy pénzbüntetéssel, vagy akár mindkét büntetéssel sújtható. Az afrikai menekültek tekintetében ugyanakkor még inkább elutasító magatartás jellemezte az állam politikai vezetését. 2006-tól kezdődően ugyanis rengeteg afrikai, különösen a népiertás elől menekülő szudáni, illetve a kegyetlen kiképzéssel járó kötelező sorkatonai szolgálat és súlyos emberi jogi sértések elől menekülő eritreai, továbbá a szudáni táborokból elrabolt, erőszakos embercsempészet áldozatává vált külföldi¹ érkezett az államba, akiknek száma 2012-ig folyamatosan, olykor ugrásszerűen nőtt (főként a szudáni konfliktus aktuális helyzetétől függően). Míg 2007-ben 5.173 a határt illegálisan átlépő menekültet jegyezték, addig ez a szám 2010-ben több mint 14 ezer főre, 2011-ben pedig több mint 17 ezer főre ugrott. A tömeges menekülésre tekintettel Izrael bár „beszivárgókként” definiálta ezen személyeket, az illegális határátlépés miatt nem tartóztatták le őket, hanem 2008-tól kezdődően ideiglenes védelemben részesültek. Tel-Aviv menekültügyi rendszere azonban nem volt felkészülve ekkora tömegre, ezért kezdetben az eritreai és szudáni állampolgárok nem adhattak be menedékkérelmet egyénileg, ugyanakkor a tömegével kiadott „feltételes szabadságot” biztosító vízum ideiglenes védelmet jelentett számukra a letartóztatással és deportálással szemben. Az állam vezetése 2012-ben a tömegek illegális bevándorlásának megakadályozására a Sínai-félszigeten szögesdrót kerítés építéséről döntött az egyiptomi határon, amelynek elkészültét követően, 2013-ban mindössze 43 főre esett az illegális határátlépők száma. Az izraeli menekültügyi rendszerre nehezedő nyomás ezzel, legalábbis az új érkezők számát tekintve – enyhült, így 2013-tól megkezdhetők az eritreai és szudáni menedékkérők kérelmeinek vizsgálatát. A 2013-ban megváltozott jogszabályokról azonban az immár évek óta ideiglenes védelemben részesülő, Izraelben élő és dolgozó személyeket nem tájékoztatták megfelelően, a több mint 60 ezer emberből 2013. és 2017. között csupán valamivel több, mint 15 ezren adták be kérelmüket², akik közül mindössze 11 fő (10 eritreai és 1 szudáni állampolgár) kapott menekültstátuszt. Az eritreai állampolgárok tekintetében a tömeges elutasítás arra vezethető vissza, hogy az izraeli hatóságok nem ismerték el a – többség kérelmében szereplő – sorkatonai kötelezettséget a menekülés indokaként. Ez a gyakorlat pedig egyértelműen szemben állt a UNHCR elveivel, amely kimondta, hogy az eritreai dezertőrök hazatérésük során egyértelműen üldöztetéssel szembesülnek.

2.2. Menekültügyi nyomás enyhítésére tett törekvések

Izrael menekültpolitikája az eritreai és szudáni tömegek kezelésére tehát összesen 3 fázisból épült fel. Az első fázis volt az afrikai menedékkérők beáramlásának további

¹ A szudáni menekülttáborokban élőket embercsempészek gyakran elrabolták, majd az egyiptomi-izraeli határhoz vitték és követelték tőlük az embercsempészetért járó pénzt, hogy átjuttassák őket Izraelbe. Amennyiben ezt visszautasították – mivel korábban nem is terveztek Izraelbe menekülni –, halálos fenyegetéssel szembesültek. Fizetést követően gyakran másik embercsempésznek adták el őket, akik szintén pénzt követeltek az átjuttatásért. Sok esetben az otthon maradt családtagok által küldött pénzzel tudták csak kiváltani az embercsempészek által ily módon túszul ejtett eritreai és szudáni állampolgárokat, akiknek a Sínai-félszigeten történő szabadulásukat követően az egyetlen lehetőségük Izrael volt.

² A kérelem beadását ugyanis jelentősen megnehezítette, hogy az izraeli menekültügyi hatóságnál nem lehetett időpontot foglalni, a kérelmeket érkezési sorrendben tudták volna beadni, ezért a törvénymódosítást követően minden nap több százas tömegek álltak sorban, akár napokon keresztül. Emellett több esetben előfordult, hogy a helyi biztonságiak az eritreai és szudáni állampolgárokat nem engedték be az ajtón, vagy az ideiglenes vízummal rendelkezőket elküldték, mondván, akkor térjenek vissza, ha lejárt a vízumuk.

megakadályozása az államba, amelyet a kerítés felhúzásával többnyire sikerült is elérni. A második fázis – Netanyahu miniszterelnök 2012 decemberében tett bejelentése – szerint a már Izraelben élő menedékkérők kezelését, vagy az akkori politikai hangoknak megfelelően „eltüntetését” jelentette, amelynek megfelelően (a fent kifejtett módon) ellehetetlenítették a menedékkérelmük beadását, valamint a menedékkérők „önkéntes” hazatérését támogatták. A jogszabályok szigorodásával és az életkörülményeik ellehetetlenítésével az izraeli kormány elérte, hogy több ezer eritreai és szudáni menedékkérő hagyta el az államot és tértek vissza származási országukba vagy egy harmadik államba. A visszatérés ugyanis még mindig előnyösebb lehetőségnek bizonyult annál, minthogy lejárt vízum miatt egy izraeli börtönben töltsék hátralévő életüket, vagy az évekig elhúzódó eljárás miatt munkanélküliként éljenek. A második fázis további kiterjesztése volt, hogy 2013 júniusában a kormány bejelentette, egyezményt kötött egy meg nem nevezett harmadik állammal, amely hajlandó fogadni az afrikai menedékkérőket, és további két állammal zajlanak ugyanilyen célú tárgyalások. Beszámolók szerint az afrikai menedékkérők a kérelmük elutasítása, vagy a vízumuk lejáta után választási lehetőséget kaptak, mely szerint börtönbe vonulnak, hazatérnek származási országukba, vagy egy harmadik államba deportálják őket. Többen a börtön mellett döntöttek, hogy Izraelben maradassanak, azonban pár hónap után inkább „a harmadik államot” választották. Sok menedékkérő még a választási lehetőség vagy a börtönbe vonulásra való felszólítás előtt elhagyta Izraelt. 2014 márciusában Gideon Sa'ar belügyminiszter bejelentette a további „harmadik államokkal” való tárgyalás eredményességét, melyek szerint hajlandók fogadni az izraeli „beszivárgókat”, ennek megfelelően pedig ebben az évben több mint ezer menedékkérőt deportáltak harmadik államokba. 2015-ben az izraeli kormány bejelentette, hogy az elutasított, illetve az államban nem jogszerűen tartózkodó menedékkérők, akik visszautasítják az áttelepítést, határozatlan idejű fogva tartással szembesülnek. Az izraeli legfelsőbb bíróság ugyanakkor jogellenesnek ítélte a kormány döntését, kimondta, hogy a letartóztatással való fenyegetés és a harmadik államba történő „önkéntes” áttelepülés lehetősége ellentétesek egymással, és éppen az önkéntes döntés lehetősége veszik el. A kormány válasza a döntésre az volt, hogy bejelentette, megegyezett egy harmadik állammal arról, hogy már a kitoloncolásukat elrendelt személyeket is fogadja, azaz nem kell a menedékkérők beleegyezése a deportáláshoz. Bár az izraeli politikai vezetés nem volt hajlandó a harmadik államokkal való megállapodásokkal kapcsolatos részleteket megosztani, még az államokat sem nevezte meg, az évek során kiderült, hogy Ugandába és Ruandába szállították a menedékkérőket, majd végül Ruanda fogadta a kitoloncolt személyeket is.

Miután tehát a legfelsőbb bíróság visszautasította az izraeli kormány próbálkozását a határozatlan idejű fogva tartás bevezetésére, a politikai vezetés bejelentette a harmadik fázis megvalósítását, vagyis a fentebb jelzett kényszeres deportálást. 2017. októbertől a törvények lehetővé tették, hogy az eritreai és szudáni menedékkérőket beleegyezésük nélkül toloncolják harmadik államba. Ennek eredményeképp 2018 januárjától új gyakorlat volt érvényben, amely szerint azokat az egyedülálló – eritreai és szudáni állampolgárságú – külföldi férfiakat, akik 2017 végéig nem nyújtották be menedékkérelmüket, vagy azt elutasították, értesítik a deportálásról, és egyúttal kérik, hogy 2018. március végéig egyezzenek bele az állam önkéntes elhagyásába. Amennyiben ezt elfogadták, 3.500 amerikai dollárt és repülőjegyet biztosítanak számukra „a harmadik államba”, amennyiben azonban ezt visszautasítják, letartóztatják őket, amíg nem fogadják el a kitelepítést vagy ki nem toloncolják őket. Ez a gyakorlat pedig azokra is vonatkozott, akik a lejárt ideiglenes vízumuk meghosszabbításáért fordultak a menekültügyi hatósághoz, számukra ugyanis még utoljára, két hónapra meghosszabbították vízumukat, majd szintén megkapták a felhívást. Az izraeli kormány közben megerősítette, hogy az intézkedés

nem vonatkozik a nőkre, a kiskorúakra és gyámjukra, valamint azokra, akikről a rendőrség megállapította, hogy embercsempészet áldozatai.

2.3. A „harmadik államok” kiléte

Tekintettel arra, hogy a „harmadik államokkal” kötött megállapodásokról az izraeli vezetés semmilyen információt nem hozott nyilvánosságra, azt sem lehetett vizsgálni, hogy a deportált eritreai és szudáni állampolgárok milyen ellátásra, milyen státuszra számíthatnak új lakóhelyükön. Netanyahu kormánya nem, de a ruandai elnök, Paul Kagame 2015-ben felszólalt, és elismerte, hogy fogadnak önkéntesen odaszállított menekülteket Izraelből. Végül 2018 áprilisában Netanyahu kimondta, hogy a „harmadik állammal” – azaz Ruandával – kötött megállapodást a kitoloncolt személyek fogadásáról, azonban Ruanda visszalépett ettől. Megfogalmazása szerint „világossá vált, hogy a harmadik ország nem teljesíti a feltételeket” és „nem bírta a nyomást”, amely rá nehezedett, ezért el kellett vetni a nem beleegyezésen alapuló kitoloncolásokat. A ruandai politikai vezetés ugyanakkor arról számolt be, hogy nem töröltek semmilyen egyezséget Izraellel, mivel nem is volt ilyen. Nyilatkozatuk szerint a ruandai politika az afrikai menekültek felé alapvetően nyitott, azonban csak azok számára, akik szabad akaratukból kívánnak az államba utazni. Ezek alapján tehát az erőszakos deportálás Ruandába megszakadt, az izraeli hatóságok pedig kénytelenek voltak szabadon engedni a fogvatartott 58 embert, akik a kitoloncolásra vártak.

Az Ugandával kötött egyezményt ugyanakkor mindkét állam tagadta, annak ellenére, hogy több jelentés is készült az Izraelből Ugandába érkező eritreai és szudáni menekültekről. 2018 áprilisában az ugandai külügyminiszter kijelentette, hogy nincs olyan szerződésük vagy megállapodásuk Izraellel, ami lehetővé tenné a menekültek deportálását államába. Tel-Aviv ugyanakkor az állam megnevezése nélkül megerősítette, hogy a ruandai megállapodás ellenére még mindig van „egy harmadik állam”, amellyel érvényes megállapodásuk van a kitoloncolt menekültek fogadását illetően. Napokkal később az ugandai politikai vezetés bejelentette, hogy 500 eritreai és szudáni menekült befogadását hagyta jóvá Izraelből, ugyanakkor az erőszakos kitoloncolásokkal kapcsolatos dokumentumot soha nem hoztak nyilvánosságra, ráadásul az izraeli kormány végül a legfelsőbb bíróság nyomására kénytelen volt elengedni azt a 207 menedékkérőt, akik az ugandai deportálásukat várták a börtönben. 2018. április 24-én az izraeli kormány beismerte, hogy az afrikai menedékkérők kitoloncolására irányuló terve megbukott, ezért felhagy az ilyen típusú tárgyalásokkal és minden korábbi ezzel kapcsolatos határozatot megsemmisít. Azok a menedékkérők, akik ezt követően nyomásra bár, de „önként” vállalják a harmadik államba való áttelepülést, már nem kerülnek börtönbe, a hatóságoknak a tartózkodásra jogosító engedélyüket vagy vízumukat az áttelepülés időpontjáig kötelezően meg kellett hosszabbítani.

2.4. Az áttelepülés körülményei

2014. és 2018. között Izrael 4.523 eritreai és szudáni állampolgárt deportált Ruandába és Ugandába, akiknek azt ígérték, hogy a harmadik államban tartózkodási engedélyt kapnak, dolgozhatnak és biztosítják, hogy nem küldik vissza őket származási országukba. Az áttelepítést vállalók számára Izrael a 3.500 USD és a repülőjegy mellett laissez passert biztosított a menekültek számára, továbbá arról tájékoztatta őket, hogy érkezésükkor 30 napig érvényes vízumot kapnak. Emberi jogi szervezetek arról számoltak be, hogy a menekülteknek

Ugandába érkezésekor minden dokumentumukat át kellett adniuk, még a – izraeli induláskor kapott – levelet is, amelyben tájékoztatták őket a vízumengedély jóváhagyásáról, de vízumot később sem kaptak. Az izraeli ígéretek szerint az ugandai reptérre érkezéskor egy helyi csapat várja a menekülteket, akik segítenek eligazodni a városban, tájékoztatást adnak a menekültügyi eljárásról, az első napokban folyamatos segítséget nyújtanak, valamint egy már kifizetett szállásra kísérik őket. Beszámolók szerint valóban várta őket egy ugandai személy, aki taxit hívott számukra egy hotelbe. Senki nem adott számukra tájékoztatást a státuszukkal vagy a menekültügyi eljárással kapcsolatban, elérhetőséget pedig nem kaptak, vagy a telefonszámok nem voltak elérhetőek. A hotel két vagy három éjszakára volt kifizetve, a további lehetőségekkel kapcsolatban azonban információt nem kaptak, az izraeli papírjaikat még Izraelben, az utazási dokumentumot és a vízummal kapcsolatos levelet pedig az ugandai reptéren elvették, így érvényes dokumentumok és tartózkodási engedély nélkül kellett boldogulniuk. Mivel az ígéretek ellenére senki nem kapott érvényes dokumentumot, nemhogy dolgozni nem tudtak Ugandában, de a származási országukba való visszaküldéssel szemben sem garantálta semmi a védelmet.

Az izraeli kormány nyilatkozata szerint a „harmadik állammal” kötött egyezményben foglaltak szerint a deportált eritreai és szudáni menedékkérők a kérelmük elbírálásáig ideiglenes – 1 évig érvényes – személyi igazolványt kérvényezhetnek érkezésükkor, amellyel dolgozhatnak, vállalkozást indíthatnak és szabadon mozoghatnak az államban. Mint azonban az 2018 áprilisában az izraeli legfelsőbb bíróság számára kiderült, a „harmadik állammal” kötött egyezménynek csak a 2017. augusztusi módosítása tartalmazta az ideiglenes személyi igazolvány iránti kérelem benyújtásának lehetőségét. Az Ugandába deportált személyeket azonban sem az izraeli, sem az ugandai oldalon nem tájékoztatták erről megfelelően, az ugandai hotelben a helyi „képviselők” sok esetben áldminisztrációt végeztek, pénzt kértek az eljárás lefolytatásához, majd eltűntek. Az ugandai törvények pedig lehetővé tették volna a menedékkérelem benyújtását a rendőrségen és a miniszterelnöki irodán keresztül, ahol a kérelem benyújtását követően interjún vettek részt, valamint kaptak egy ideiglenes, három hónapig érvényes igazolást a folyamatban lévő menekültügyi eljárásról, amelynek a végén elismerés esetén 5 évig érvényes, menekülteknek járó személyi igazolványt kaptak. Az ugandai „összekötők” azonban azt a látszatot keltették a menedékkérők számára, hogy egy harmadik, közbenjáró személyre van szükségük a tartózkodásra jogosító dokumentumok megszerzéséhez, így csupán töredékük jutott el ténylegesen az ugandai menekültügyi hatósághoz és nyújtott be valóban kérelmet. Az Izraelből deportált afrikai menedékkérőket számos esetben embercsempészek környékezték meg a Dél-Szudánba, Kenyába vagy akár Európába való átjutás reményét keltve, ráadásul dokumentumok és a menekültügyi rendszerhez való hozzáférés lehetőségének hiányában letartóztatásnak és a kitoloncolás veszélyének voltak kitéve, sokan nem is láttak más lehetőséget.

A Ruandába deportált afrikai menedékkérők szintén izraeli laissez passer-rel és az izraeli kormány által nyújtott készpénzzel utazhattak a „harmadik államba”, és ugyancsak egy levelet kaptak az izraeli induláskor, amely a ruandai vízum jóváhagyását tartalmazta. A levél szerint a vízumot üdülési céllal kapták, amely munkavállalásra nem ad lehetőséget. A reptéren szintén egy „összekötő” várta, majd egy kis hotelbe irányította a menedékkérőket, azzal a felszólítással, hogy ne hagyják el azt. Az Izraelben kapott dokumentumokat elvették tőlük, egyéb dokumentumot nem kaptak, az „összekötők” arról tájékoztatták őket, hogy Ruandában senki nem kap tartózkodásra jogosító engedélyt, ezért vagy Ugandába utaznak, vagy illegálisan élnek Ruandában. Az embercsempészek pénzt követeltek tőlük, majd átvitték őket Ugandába. A UNHCR arról számolt be 2015-ben, hogy Ruandának nincs egy kiépült menekültügyi rendszere

és nem adnak ki ideiglenes dokumentumokat sem, ezért az Izraelből deportált eritreai menedékkérők dokumentumok nélkül, illegálisan tartózkodnak az államban, ezáltal letartóztatásnak, kitoloncolásnak vannak kitéve.

2.5. A jogellenes gyakorlat ellehetetlenülése

Izrael gyakorlata az eritreai és szudáni menedékkérőkkel szemben több, Tel-Aviv által is ratifikált nemzetközi jogi kötelezettséget is sértett, de kiemelkedő ezek közül az izraeli ígéretben többször is elhangzó „önkéntesség” hiánya, valamint a visszaküldés tilalmának elve. Amint az a fentebb leírtakból jól érzékelhető, az önkéntesség fennállása erősen megkérdőjelezhető, tekintettel a határozatlan idejű letartóztatásokra, az afrikai menedékkérők életkörülményeinek ellehetetlenítésére, az izraeli menekültügyi rendszer alkalmatlanságára, valamint az izraeli politikai vezetés gyűlöletet keltő retorikájára a „beszivárgókkal” szemben. A visszaküldés tilalmának elve alapján az államok nem toloncolhatnak ki senkit olyan államba, ahol az üldöztetés vagy más súlyos emberi jogsértésnek, embertelen bánásmódnak lehet kitéve, illetve olyan államba sem, amely nem nyújt védelmet az ilyen kitoloncolással szemben, azaz jelen esetben a visszaküldés tilalmának közvetett formája válik kérdésessé. Felmerül tehát a kérdés, hogy a Netanyahu-kormány által biztonságosnak tekintett harmadik államban fennáll-e a veszélye, hogy az afrikai menekülteket onnan esetleg származási országukba toloncolják ki, ahol alapvető emberi jogaik sérülhetnek. Emellett ugyanakkor egy menedékkérő bármikor dönthet úgy, valóban önkéntesen, hogy visszatér a biztonságosnak nem tekinthető államba, amelynek segítése, anyagi támogatása már nem ütközik a nemzetközi jogi előírásokba. A szabad akaratból történő visszatérésnek ugyanakkor előfeltétele a menekült megfelelő tájékoztatása döntésének lehetséges következményeiről és a visszatérés helyüül szolgáló államról, valamint a fogadóállamban (amelyet elhagyni kíván) biztosított jogok megléte, megfelelő státusz vagy eljárás biztosításával. Az Izraelben élő afrikai menedékkérők azonban nem rendelkeztek státusszal, többségében nem fértek hozzá a menekültügyi rendszerhez, letartóztatással és fogva tartással szembesültek, valamint a kitoloncolás célországáról való tájékoztatás is messze elmaradt a kielégítőtől, sok esetben még az állam megnevezését sem tudták előre. Beszámolók szerint amennyiben tudták is, melyik államba települhetnek át, hamis információkat kaptak az ottani életkörülményekről és lehetőségeikről a státuszhoz, dokumentumokhoz, munkához való hozzáférés tekintetében. Ennek fényében az önkéntes döntés ellehetetlenült, az önkéntesség csak névleg maradt meg, még akkor is, ha a kitoloncolt személy hivatalosan „hozzájárult”, azaz az erről szóló nyilatkozatot aláírta (2017. októberig, amikor az erőszakos toloncolások törvényi háttérét is megteremtette az izraeli kormány). Bár a nemzetközi normák lehetővé teszik a menedékkérők harmadik államba való áttelepítését beleegyezésük nélkül is, ehhez számos további körülmény biztosítása szükséges, amelynek Izrael nem tett eleget. Többek között annak sem, hogy a szállítást olyan törvény által felügyelt szerv végezze, amely bíróság előtt támadható és a tárgyalás eredményének betartására kötelezhető, amennyiben szükséges, valamint, hogy a fogadó állam garantálja az áttelepülő külföldiek számára a menekültügyi eljáráshoz való hozzáférést. Mivel Tel-Aviv sosem hozta nyilvánosságra a „harmadik államokkal” kötött egyezményeket, azok tartalmát az érintettek sem ismerhették meg, így kizárólag az izraeli hatóságok tájékoztatására voltak utalva. Az ígéret be nem tartásával szemben pedig nem tudtak szót emelni, ugyanis – igencsak leegyszerűsítve – nem volt hol és nem volt kinek panaszt tenni, ráadásul a megállapodás tartalma sem volt világos, így a panasz vagy fellebbezés tárgya is ismeretlen volt. Az ígéret elmaradása megkérdőjelezhetetlen és lényegében jogilag kötetlen volt. Ruandában és

Ugandában a menedékkérőket nem tájékoztatták a nemzetközi védelemhez való hozzáférés lehetőségéről, sőt sok esetben származási országukba történő deportálással fenyegették őket, amennyiben megpróbálnak menedékkérelmet benyújtani. A fogadó állam által kiállított dokumentumok nélkül pedig illegálisan tartózkodtak az államban, azaz letartóztatás és származási országukba történő kitoloncolás veszélyének voltak kitéve, ezzel pedig a visszaküldés tilalmának elve súlyosan sérült.

Jelenleg több mint 28.000 eritreai és szudáni állampolgár él Izraelben, akik illegális úton érkeztek az államba. Bár a kormány 2019-ben bejelentette, hogy minden eritreai menedékkérelmet újra vizsgál (ez nagyjából 3.000 kérelmet jelentene), 2019-től 2021 végéig összesen csupán 706 kérelmet vizsgáltak meg, és mindössze 15 fő kapott menekültstátuszt. A menekültstátusszal nem rendelkező eritreai állampolgárok ideiglenes, félévente megújítandó tartózkodási engedélyt kapnak, amely a munkavállalást is lehetővé teszi számukra. A szudáni menekültek tekintetében a legfelsőbb bíróság elrendelte, hogy azok, akik 2017 júniusa előtt nyújtották be kérelmüket (2.445 fő), kapjanak ideiglenes tartózkodási engedélyt a kérelmük elbírálásáig, amelyhez 2017. decemberben hozzá is jutottak. Az ideiglenes engedélyt évente kell megújítani és lehetővé teszi a szociális ellátórendszerhez való hozzáférést, azonban amennyiben a menedékkérelmet elutasítják, úgy ezt is visszavonhatják. Izrael által az ENSZ Kínzás Elleni Bizottságának tett 2021-es jelentése szerint Tel-Aviv teljes mértékben elkötelezett a visszaküldés tilalmának elve mellett, azaz nem toloncol ki senkit olyan államba, ahol az emberi jogaik sérülnek. A jelentésben Izrael tudatja továbbá, hogy a harmadik államokkal kötött megállapodás alapján az eritreai és szudáni menedékkérőknek továbbra is lehetőségük van az önkéntes áttelepülésre. Az izraeli kormány hivatalos honlapján elérhető információk szerint a harmadik államba áttelepülni kívánó személyek számára a kormány repülőjegyet, 3.500 USD-t, utazáshoz szükséges dokumentumot biztosít, valamint az izraeli idegenrendészeti hatóság szorosan együttműködik a nemzetközi szervezetekkel, légitársaságokkal és diplomáciai képviselőkkel az áttelepülők védelme érdekében.

3. Dánia

3.1. Menekültpolitikai paradigmaváltás

Bár a fenti két állam szigorú menekültügyi gyakorlata után látható, hogy az Egyesült Királyság döntése a világon nem egyedülálló elgondolás, mégis Európán és főként az Európai Unió, így az európai törvényeken kívül eső gyakorlat. Dánia esete ugyanakkor rávilágít, hogy nemcsak a világ „távolai térségeiben” merülhet fel egy, a menekültügyi és szociális ellátórendszerre nehezedő nyomás enyhítését célzó, a nehézségeket és azok megoldásait az állam határain kívülre helyezni kívánó intézkedés, de az EU-n belül, annak iránymutatásával és felszólításával szemben állva is megvalósulhat. Ennél is meglepőbb lehet azonban, ha ez egy olyan állam esetében érvényesül, amelyet korábban alapvetően befogadóként aposztrofáltak. A 2015-ös menekültválság Dániát is jelentős kihívások elé állította, azonban a menekültpolitika paradigmaváltása a 2019-es választásokat követően volt különösen tetten érhető, amikor a választásokat követően a Szociáldemokrata Párt alakíthatott kormányt. Már a választási kampány során is megfigyelhető volt, hogy a migráció kérdése nagy figyelmet kapott, illetve, hogy a szociáldemokraták, kissé kilépve a baloldal által képviselt alapelvekből, keményebb álláspontot fogalmaznak meg a kérdésben. Mette Frederiksen a szociáldemokraták vezetője, jelenlegi miniszterelnök a kampány során úgy fogalmazott, hogy a menekültügyi rendszer

szigorítása szükségszerű lépés, ha azt akarjuk, hogy ez a társadalom működőképes legyen. Ígéreteit választási győzelmével be is váltotta, így a dán menekültpolitika alapja az ún. „zéró menedékkérő” elvére helyeződött át. Federiksen bejelentése szerint bár nem ígérhetik meg, hogy egyetlen menedékkérő sem lesz Dániában, az intézkedéseik ezt a célt szolgálják a jövőben, vagyis felszámolni azt a motivációs erőt, ami a menekülteket Dánia felé hajtja. A jelenlegi miniszterelnök már két évvel pártja győzelme előtt bemutatott egy tervet a „nem-nyugati” menedékkérők észak-afrikai és közel-keleti befogadóközpontokban történő elhelyezéséről, valamint 2020-ban egy migrációs különmegbízottat is kineveztek annak érdekében, hogy az EU új migrációs politikájában megjelenő, annak határain kívüli befogadóközpontok mihamarabb felállhassanak. Az EU ezen irányvonalának támogatását, illetve annak szükségességének hangsúlyozását a dán politikai vezetés meglehetősen hasonló indokokkal fejezte ki, mint – a fentebb kifejtettekben bemutatott – ausztrál kormány. A dán külügyminiszter 2020-ban kijelentette, hogy az aktuális „nemzetközi menekültügyi rendszer embertelen, igazságtalan és tarthatatlan”, ugyanis rengeteg ember kényszerül élete kockáztatásával a Földközi-tengeren való átkelésre. Az EU határain kívül eső befogadóközpontok pedig alkalmasak lesznek arra, hogy megszüntessék a menedékkérők készítését az életveszélyes, számos esetben több halálos áldozattal járó földközi-tengeri átkelésre.

A menekültpolitika szigorításának, valamint az egyre kisebb számú pozitívan elbírált kérelemnek köszönhetően a menedékkérők száma drasztikusan csökkent az évek során: míg 2015-ben több mint 21.000 menedékkérő érkezett az észak-európai államba, addig ez a szám 2016-ra 6.266-ra, egy évvel később 3.500-ra esett vissza. 2019-ben a menedékkérők száma mindössze 2.716 volt, majd az új kormány bejelentésével és intézkedéseivel 2020-ra 1.515 főre csökkent. Ezzel egyidejűleg 2020-ban mindössze 600 ember kapott menekültstátuszt Dániában, ami 30 éve a legalacsonyabb szám volt. A dán bevándorlási és integrációs miniszter, Mattias Tesfaye 2021 januárjában a Dániába érkező menedékkérők számában észrevehető drasztikus csökkenésre reflektálva bejelentette, hogy elkezdődött a dán menekültpolitikai folyamatok „második fele”, valamint hozzátette, hogy a csökkenés mögött az a tény áll, miszerint a koppenhágai menekültpolitika szigorításával elérték, hogy az állam kevésbé vonzó célország legyen. Federiksen szerint a korábbi politikusok túl egyszerűvé tették Dánia megközelítését a menedékkérők számára, ezért a jelenlegi kormánynak óvatosnak kell lennie, és nem szabad túl sok embert átengedni a határaikon, máskülönben a társadalmi egység sérülhet.

3.2. Szíriai állampolgárok

A szigorítások, mint a meglévő státuszok rendszeres felülvizsgálata, az ideiglenes tartózkodási engedélyek, valamint a családegyesítések megnehezítése mellett Dánia volt az első európai állam, amely 2019-ben bejelentette, hogy Szíriát (Damaszkuszt és környékét) biztonságos származási országnak tekinti és felülvizsgálja az államban tartózkodó szíriai menekültek engedélyeit. Ennek eredményeképpen 2022 júniusára több száz szíriai menekült engedélyét vonták vissza, ugyanakkor ezek egy részét a fellebbezés után végül visszaállították. Azoknak a szíriaiaknak, akiknek státuszát végérvényesen visszavonták, deportáló központokba kellett vonulniuk, ahol jelentősen korlátozzák szabad mozgásukat, hiszen már tartózkodási engedély nélkül, illegálisan élnek Dániában. A kitoloncolás megvalósítása azonban várat magára, mivel Koppenhága még nem tudta felvenni Damaszkusszal a diplomáciai kapcsolatokat. A státusz nélkül élő szíriaiak így bizonytalanságban rekedtek, ezért mindmáig

400 fő döntött úgy, hogy önkéntesen hazatér Szíriába. Dánia az önkéntes hazatérők számára 30.000 USD-t biztosít.

A skandináv állam döntését követően ráadásul több száz szíriai menekült nem várt a státuszának felülvizsgálata végéig, vagy nem nyújtott be fellebbezést, és Európa más államaiba menekült. A dublini rendelet értelmében azonban ezek a szíriai menekültek vagy menedékkérők visszaküldhetők Dániába, ám a fogadó európai államok eltérő gyakorlatról adtak tanúbizonyságot. A holland legfelsőbb bíróság például a szíriai menedékkérők Dániába való visszaszállításának tiltását rendelte el, mivel az állam a sírek vonatkozásában nem tekinthető biztonságosnak, mert nem felel meg a közvetett visszaküldés tilalma alapelveinek. Németországban a visszaküldés gyakorlata régióként eltérő, míg például Svédország szinte kivétel nélkül érvényesítette a dublini rendeletben foglaltakat a Dániából menekülő sírekkel szemben.

3.3. Az offshore menekültügyi eljárás parlamenti jóváhagyása

2021. június 3-án a „zéró menedékkérő” politikai irányának kicsúcsosodása abban a parlamenti döntésben volt tetten érhető, amely törvénybe iktatta, hogy a menedékkérőket a kérelem elbírálásának ideje alatt, illetve esetleges pozitív elbírálás esetén is Európán kívülre szállíthatják. A dán kormány ezt azzal indokolta, hogy ha egy menedékkérő tudja, hogy a kérelme beadását követően visszakerülhet az EU határain kívüli területre, az majd megakadályozza a külföldi állampolgárokat abban, hogy Dániában kérjenek menedéket. A menedékkérelem a harmadik államban kerül elbírálásra, és az esetleges státuszt is ott kaphatják meg. Ezzel az állam messze a legextrémebb menekültügyi intézkedést hozta meg az Európai Unió, de még Európán belül is. Koppenhága korábban Ruandával kötött bilaterális egyezményt, ami már a júniusi parlamenti döntést követően arra engedett következtetni, hogy az a bizonyos harmadik állam Ruanda lesz. Érdekes tény ugyanakkor – és további támadási felületet biztosíthat a dán döntéssel szemben –, hogy az új törvény szerint nemcsak az afrikai, hanem a világ más térségeiből érkező (a törvény szerint „nem nyugati”) menedékkérőket is Ruandába szállíthatják, amely így a fentebb már kifejtett izraeli gyakorlatnál is részben szigorúbbnak tekinthető (nem összehasonlítva a két állam bánásmódját a már ott élő menekültekkel). A törvény szerint minden nem nyugati menedékkérőt át kell szállítani abba a harmadik államba, amellyel a dán kormány egyezményt írt alá, az áttelepítésnek az egyezmény alapján kell történnie, továbbá amennyiben egyes esetekben az átszállítás sérti Dánia nemzetközi kötelezettségeit, az nem hajtható végre. Ám a menedékkérők átszállítása merőben más felfogást jelent a menedékjog területi elve kapcsán, amely szerint ahová a menedékkérő érkezik, az az állam vállal felelősséget a menedékkérelem elbírálásáért és az esetleges nemzetközi védelemben részesítéséért. Bár az EU-ban kialakult gyakorlat alapján a menedékkérőket átszállíthatják, illetve visszaküldhetik az első biztonságos – akár harmadik, azaz az unión kívüli – államba, amelybe érkezett, és ahol védelemben vagy törvényes menekültügyi eljárásban részesülhet, az Európán kívüli területre szállítás egy meglehetősen új irányvonalnak lenne tekinthető. A feltételes mód pedig jelen esetben azért állhatja meg a helyét, mert a 2016-os EU-Törökország megállapodás is hasonló irányba mutat, figyelembe véve, hogy abban az esetben is megkérdőjelezhető „az első biztonságos állam” fogalma (legalábbis egyes menedékkérők származásának figyelembevételével bizonyosan, többek között például a Törökországon kívüli területről is menekülő kurdok esetében).

3.4. Nemzetközi kötelezettségek kérdése

Tekintettel arra, hogy Dánia számos emberi jogi, menekültkérdést érintő nemzetközi jogszabálynak aláírója – többek között például elsőként írta alá és ratifikálta az 1951-es menekültek jogállásáról szóló egyezményt és genfi konvenciókat –, azok jelentősen korlátozzák azon menedékkérők körét, akiket jogszerűen egy harmadik államba szállíthat anélkül, hogy a nemzetközi védelemhez való jogukat Dániában vizsgálnák meg. A dán kormány a nemzetközi kötelezettségeinek kivizsgálását követően nyújtotta be törvényjavaslatát a parlamentben, így megtalálták azokat a szűrkezőnakat, amelyek lehetővé teszik egyes menedékkérők áttelepítését egy harmadik államba. Ennek feltétele, hogy Dániának létesítenie kell a harmadik államban saját joghatósága alatt álló központokat, amelyek működését szigorú ellenőrzés alatt kell tartania, biztosítva ezzel az állam nemzetközi kötelezettségeinek való megfelelését a harmadik állam területén is. Ezen feltétel biztosítását azonban a törvények úgy is lehetővé teszik, ha a harmadik állam felelősséget vállal a befogadó központok működtetéséért. Azt azonban a törvény szövege nem határozza meg pontosan, hogy kiket érinthet az átszállítás (minden menedékkérőt, kivéve, ha az sérti Dánia nemzetközi kötelezettségeit), így csupán egy lehetséges gyakorlat kereteit határozta meg több kérdést is nyitva hagyva. A szövegezés szerint a harmadik államban történő menekültügyi eljárásnak három szakasza lesz: az első a szállítás előtti vizsgálat, amely során a menekültügyi hatóság megállapítja, hogy az adott menedékkérő átszállítható-e. Bár a törvény nem határozza körül pontosan, hogy a vizsgálatot milyen feltételek mentén végzik, megad néhány példát a harmadik államba való áttelepítés tilalmára vonatkozóan. Ezeknek megfelelően az áttelepítés tilalma alá tartoznak az adott harmadik állam állampolgárai, a súlyos betegségben szenvedők, valamint azok a menedékkérők, akiknek családja Dániában telepedett le. A második szakasz a menekültügyi eljárás, amely teljes mértékben a harmadik államban zajlik. Ennek feltétele, hogy a harmadik állam ratifikálja legyen a genfi konvencióknak, valamint megbízható menekültügyi eljárást biztosítson, ugyanakkor a törvény nem határozza meg ennek minimum feltételeit, biztosítékait. A harmadik szakasz pedig a harmadik államban történő védelem biztosítását foglalja magában, amennyiben a kérelmet pozitívan bírálják el.

Az Európai Unió tagállamaként benyújtani egy ilyen törvényjavaslatot, majd azt törvényerőjűvé formálni egyedülálló és extrém esetnek tekinthető, ugyanakkor mivel Koppenhágát nem kötik a Közös Európai Menekültügyi Rendszer alapelvei és szabályai, így jogilag kivitelezhető. A skandináv állam ilyen szintű elfordulása az EU migrációs és menekültügyi jogszabályaitól azonban szokatlan és aggodalmat keltő lépés a menekültügyi problémára közös megoldást sürgetők szemében. A kritikák szerint az EU-ban való menedékjoghoz, mint alapvető joghoz való hozzáférés elve sérül, mivel ezáltal az EU-ban történő eljárásához és védelemhez való tényleges hozzáférés garanciája vesz el. Másik sarkalatos kérdés, hogy a dublini megállapodás, amely előírja a menedékkérők rendeletet aláíró tagállamba történő átszállítását, fennmarad-e jelenlegi állapotában, vagy az új dán törvény azt jelenti, hogy a Dániába visszaküldött menedékkérők egy harmadik államba kényszerülnek. Amennyiben azonban Dánia ezen rendeletnek nem tesz eleget (azzal, hogy nem biztosítja a menekültügyi eljárásához való jogot az EU-n belül az államába más dublini aláíró által visszaküldött menedékkérők számára), az azt jelentené, hogy Koppenhága is elveszíti a jogot, hogy menedékkérőket küldjön vissza más dublini államokba. A dublini rendelet értelmében ugyanakkor, amennyiben az Európai Közösség beleegyezik a koppenhágai törvény és a dublini rendelet összhangjának és működőképességének meghatározásába, Dániának lehetősége van a harmadik állammal kötött megállapodás gyakorlati megvalósítására. Ez azt jelenti, hogy ha a

többi dublini állam beleegyezne a menedékkérők Dániából történő harmadik államba szállításába, az nem jelentené a dublini rendelet megszegését. A dán politikai vezetés továbbá felhívta a figyelmet, hogy a dublini rendelet szövegezése nem tiltja a visszaküldött menedékkérők biztonságos harmadik államba szállítását. Ezen a ponton azonban a biztonságos harmadik ország fogalmának kérdése vetődik fel.

Dánia kimaradása az EU menekültügyi vívmányai alól lehetővé teszi az állam számára, hogy olyan menekültügyi jogi szabályozásokat teremtsen, amelyek más EU-tagállamban nem lennének lehetségesek. A biztonságos harmadik állam eltérő értelmezésével azonban veszélybe kerülhet az EU és Dánia közötti együttműködés a menekültügyi területen, amely az egyébként is akadozó közös európai fellépést tovább gyengítheti. Amennyiben pedig az EU nem lesz képes a hatékony közös fellépésre, az más tagállamokat is arra ösztönözhet, hogy csatlakozzanak a határaikon kívüli megoldás támogatásához, azaz a menekültügyi eljárás harmadik államba való áthelyezéséhez. Felmerül a kérdés, hogy egy ilyen megoldás mennyire tekinthető extrémnek vagy embertelennek figyelembe véve, hogy az EU mit tett eddig a menekültek beáramlásának megakadályozására (drótkerítések, falak építése, EU-török megállapodás, stb.).

3.5. A törvény gyakorlati feltételeinek megvalósítása

A dán törvényben foglalt átszállítás azonban alkalmazhatatlan egy harmadik állammal történő egyezmény létrejötte nélkül. Bár korábban is sejteni lehetett, de az idei év áprilisában még inkább világossá vált, hogy az a bizonyos harmadik állam – jelen esetben is – Ruanda lesz. Dánia egy évvel korábban már aláírt Ruandával egy menekültkérdést érintő megállapodást, most azonban Mattias Tesfaye bejelentette, hogy Ruandával többek között a menedékkérők átszállításával kapcsolatban folynak tárgyalások. A dán politikai vezetés a tavalyi évben már Tunéziával és Etiópiával is folytatott menekültügyi kérdésekben tárgyalásokat, majd 2021 decemberében, illetve 2022. április végén Koszovóval kötött megállapodásokat 300 külföldi állampolgárságú rab áttelepítéséről. Bár hivatalosan utóbbi egyezség célja a dán börtönökben uralkodó túlszűfoltóság enyhítése, a dán kormány egyúttal azt is üzeni ezzel a külföldi – börtönbüntetésük lejártát követően kitoloncolásra váró – raboknak, hogy mivel a jövőjük nem köthető Dániához, már büntetésüket se ebben az államban töltsék le. Az egyezmény szerint a dán kormány évi 15 millió euróval járulna hozzá a börtön koszovói fenntartásához. Miután a rabok letöltötték koszovói börtönbüntetésüket, visszaszállítják őket Dániába, ahonnan származási országukba toloncolják majd ki. Az egyezmény parlamenti elfogadtatása ugyanakkor megbukott a skandináv államban, mert a korábban az egyezményt támogató pártok visszaléptek. Ennek oka, hogy az EU-jogszabályok szerint a harmadik államban működtetett büntetés-végrehajtási intézmény támogatása vagy fenntartása új adó bevezetését vonhatja maga után, amelyet a dán parlament képviselői elutasítottak.

A dán külügyminisztérium 2022. augusztus 18-án bejelentette, hogy a ruandai fővárosban egy offshore menekültügyi intézményt létesít a menekültek számára. Az új, Kigaliban létesített intézménybe pedig két dán diplomatát küldenek majd, akik a helyi erővel igyekeznek a menekültek helyzetének javítását elérni. Kaare Dybvad Bek, a jelenlegi dán bevándorlásügyi miniszter bejelentése szerint erre az irreguláris és életveszélyes – főként földközi-tengeri – migráció elleni küzdelem miatt van szükség. A jelenlegi „hibás menekültügyi rendszeren” igyekeznek ezzel javítani, és egy elérhető, fenntartható jövőt biztosítani a menekültek számára.

A dán kormány hosszútávú célja a 2021-es törvényhozás óta egy menekültügyi befogadóközpont létesítése az afrikai államban, ennek előfutára a mostani iroda létrehozása. Emellett ugyanakkor a két állam megállapodott arról, hogy Koppenhága az ENSZ áttelepítési

programjának keretein belül – immár 3. éve 200 menekültet (főként nőket és gyerekeket) vesz át Kigalitól, csökkentve ezzel az afrikai államra nehezedő hatalmas nyomást, amely a több, mint 127.000 menekültnek biztosított védelemből fakad. Az ellentmondásnak tűnő tényeket a bevándorlásügyi miniszter azzal oldotta fel, hogy a spontán, ellenőrizetlenül érkező menedékkérők számát, illetve ezzel az embercsempészhálózatok sikerességét igyekszik csökkenteni, valamint elérni, hogy a menekültek legális, ellenőrzött keretek között érkezzenek Dániába.

A fentiek alapján látható, hogy a dán offshore gyakorlat egyelőre nem valósítható meg, de a politikai vezetés fokozatosan építi ki ennek feltételeit. Az Európai Bizottság – számos NGO és egyéb emberi jogi szervezet mellett – mélyen elítéli a menedékkérők harmadik államba való áttelepítését, valamint megállapítja, hogy az az EU jogszabályaival ellentétes, ugyanakkor Dániára nem vonatkoznak ezen jogi kötelezettségek, így lehetősége van az erre vonatkozó törvényt elfogadni. Nem mehetünk el ugyanakkor azon tények mellett, melyek az állam nemzetközi emberi jogi kötelezettségeivel kapcsolatosak, azaz milyen hatással lehet ez a gyakorlat ezen jogszabályok betartására nézve. A jogszabályi háttéren túl azonban a menedékkérők harmadik államba telepítésének Európán, illetve az Európai Közösségen belül komoly politikai hatásai lehetnek, hiszen egy korábban együttműködőnek tekinthető állam most szembe megy az Unió közös elképzeléseivel. A „zéró menedékkérő” elve mindmáig tetten érhető a dán menekültpolitikában, még az ukrán menekültek helyzetének kapcsán is, akik számára lehetővé tették a menekültügyi törvények alóli kivételt és a menekültstátusz mielőbbi megszerzését. Bár ez utóbbi mondat ellentmondásnak tűnhet, azonban a „zéró menedékkérő” elve kezdettől fogva Dánia „nem nyugati” menedékkérők általi elérésének ellehetetlenítésére vonatkozott, amelybe a dán vezetés megfogalmazása szerint egy „európai szomszéd” nem tartozik bele.

4. Egyesült Királyság

4.1 Brexit hatása az állam menekültpolitikájára és az új törvénytervezet

Miután a Brexit átmeneti időszaka 2020. december 31-én lezárult, az Egyesült Királyság kikerült az EU közös menekültpolitikájának rendszere alól is, így ezt követően az állam megkezdte menekültpolitikájának reformját. Már a tárgyalások során világosan látszott, hogy a szigetország nem akar a dublini rendelet részese maradni harmadik államként és az EU és EK között kötött kereskedelmi és együttműködési megállapodás (Trade and Cooperation Agreement – TCA) – amely az Unió és London között fennmaradó együttműködést hivatott fenntartani számos területen – sem tartalmazott menekültpolitikai kérdéseket. Bár az EK kidolgozott két egyezménytervezetet a kísérő nélküli kiskorú menedékkérők családgyejesítésére, valamint az illegális migránsok visszatérésére vonatkozóan, az EU elutasította azokat, arra hivatkozva, hogy a menekültügy nem képezi a TCA tárgyalások részét, ezért nem tartozik az EU mandátuma alá. Tekintettel az állam földrajzi adottságaira, valamint arra, hogy London a Brexit előtt sem volt része a Schengeni övezetnek, relatív kevés menedékkérő érkezett az országba, hiszen annak elérése nehezebb volt, mint Európa más országai esetében. Ez különösen a családgyejesítés kérdésében okozhat fennakadást, amelynek szervezett keretei az EU-ból való kiválással szintén megszűntek. 2021. január 1-jétől London csak azok számára engedélyezte a családgyejesítést, akiknek a rokona a szigetországbán

menekültstátusszal rendelkezik vagy kiegészítő védelemben részesült, továbbá a kísérő nélküli kiskorúak csak a szüleikhez települhetnek át az Egyesült Királyságba.

2021. július 6-án benyújtották az állampolgárságról és határokról szóló törvénytervezetet a parlament elé, amely tartalmazza a korábban bemutatott új bevándorlási terv elképzeléseit is, melynek egyik legfontosabb eleme, hogy a menedékkérőket két kategóriába sorolják annak megfelelően, hogy legális vagy illegális úton érkeztek a királyság területére. A legális úton érkezők, azaz a királyság területére telepített menedékkérők számára a brit kormány határozatlan idejű tartózkodási engedélyt biztosít majd, amely korábban 5 évre szólt. A menekültstátusz iránti kérelmet jelen szabályozás szerint csak az államon belül lehet benyújtani, menekültügyi vízum igénylésére pedig nincs lehetőség, vagyis a menedékkérők csak egyéb (például turista vagy tanulói) vízummal vagy illegálisan juthatnak az Egyesült Királyság területére. Az új törvénytervezet ugyanakkor megnyitja annak lehetőségét, hogy a menekültügyi eljárást határon kívül folytassák le, a megfogalmazás szerint a menedékkérelmet személyesen, egy arra kijelölt helyen kell benyújtani, amelyet a menekültügyi hatóság határoz meg. Lehetővé teszi továbbá a menedékkérők biztonságos harmadik országba történő kitoloncolását akkor is, ha menedékkérelmük vagy fellebbezésük még függőben van.

A törvénytervezet a határsértéssel kapcsolatban is szigorításokat fogalmaz meg. A határ illegális átlépése a korábbi szabályozásnak megfelelően is bűncselekménynek számít, az új tervezet ezt – tekintettel a csónakokon érkező illegális bevándorlók számának emelkedésére – azzal egészíti ki, hogy már nemcsak a partraszállás tekinthető határsértésnek, de az állam felségvizeire való behatolás is. A La Manche csatornán történő illegális átkelést segítő embercsempészek pedig már nem csak 14 éves, hanem életfogytiglani börtönbüntetést kaphatnak, ráadásul az embercsempészet fogalmából kikerült a „nyereségvágyból” való elkövetés kritériuma, azaz a menedékkérők illegális átkelésének bármilyen formájú segítése esetén érvényes az életfogytiglani büntetés. Bár ez azt is jelenthetné, hogy a vízen történő átkelés során balesetet szenvedők kimentése is büntetést vonhat maga után, a brit kormány hozzátette, hogy ez a rendelkezés a veszélyben lévő menedékkérők segítségét végző szervezetekre nem vonatkozik. Az Egyesült Királyság ezenkívül kiszélesítené a partiőrség jogi hatáskörét az illegális csónakok és hajók megállítása, elterelése, valamint visszatartása vonatkozásában a királyság felségvizein. Ez pedig az ausztrál gyakorlathoz hasonlóan azt jelenti, hogy a határőrség visszafordíthatja az illegálisan érkező menedékkérők hajóit Franciaország felé (ehhez kérvényezték a francia hatóságok engedélyét is).

A visszatérés és kitoloncolás kapcsán a javaslat úgy rendelkezik, hogy amennyiben az elutasított menedékkérők visszatérésében az adott harmadik állam nem működik együtt Londonnal, azzal szemben a szigetország vízümbüntetést szab ki, vagyis késedelemmel dolgozza fel az onnan érkező vízumkérelmeket, plusz költséget számol fel, illetve ideiglenesen meg is tagadhatja azok kiadását. A visszaküldés megvalósítása azonban csak a biztonságos harmadik államokkal kötött visszatérési megállapodások megkötésével lehetséges, mivel az Egyesült Királyság az EU-s megállapodásokból és a dublini rendelet hatálya alól is „kiesett”, és ezek nélkül a kitoloncolások vagy segített visszatérések kétes jogi alapon állnának. Franciaországgal sikerült kétoldalú megállapodást kötnie a La Manche csatornán a szigetországba átjutni szándékozó illegális csónakokkal szembeni fellépésről, ugyanakkor a visszaküldéssel kapcsolatban egyik EU-tagállam sem mutat hajlandóságot a megállapodásra. Az Egyesült Királyság még 2021. június 28-án megbeszéléseket kezdeményezett Dániával egy lehetséges közös, határon túli befogadóközpont nyitásáról Ruandában. A brit kormány a dán menekültpolitikát sikeresnek nyilvánította, amelynek bizonyítékeként a menedékkérők számának jelentős csökkenését emelte ki. A belügyminisztérium közleményében arra hívta fel

a figyelmet, hogy mivel a dublini rendelet alól kikerülve az EU államaiba már nem küldheti vissza az azon keresztül utazott menedékkérőket, London megvizsgálja, hogy más államok hogyan kezelik az illegálisan érkező külföldieket, illetve hogyan rettentik el őket az illegális határátlépéstől, és semmilyen lehetőséget nem zárnak ki, amellyel csökkenthetik a „széthullott menekültügyi rendszerre” nehezedő nyomást.

Az Egyesült Királyság határon kívüli menekültpolitikájának ötlete nem újkeletű, Priti Patel belügyminiszter korábban már többször is felvetette ennek lehetőségét, azonban a helyszín tekintetében számos problémába ütközött, így ezek megvalósulása rendre ellehetetlenült. 2020 szeptemberében azonban Ausztrália gyakorlatának sikerét példaként említve a brit területekhez tartozó Ascension-szigeten és a Szent Ilona szigeten való befogadóközpontok létrehozását vetette fel. A kiszivárgott információk szerint a belügyminisztériumi felvetések között Moldova, Marokkó és Pápua Új-Guinea is szerepeltek, azonban komolyabb kivizsgálás tárgyát csak a fent említett brit szigetek képezték. Az Ascension-sziget az Egyesült Királyság európai szigetétől több, mint 6000 km-re található, a Szent Ilona sziget pedig további majdnem 1300 km-re, amely távolságok jelentősen megnehezítik a menedékkérők rendszeres szállítását. Továbbá az ezzel járó adminisztrációs teher az elgondolás esetleges kivitelezését még korai fázisában ellehetetlenítette. Az ötlet kritikussai „embertelennek, teljes mértékben praktikatlanak és ésszerűtlenül drágának”, illetve „logisztikai rémálomnak” nevezték az elgondolást. A belügyminisztérium szerint minden lehetőséget meg kell vizsgálni annak érdekében, hogy az illegális hajókon érkező külföldiek drasztikusan növekvő számát csökkenteni tudják, illetve lehetőség nyíljon a menekültügyi rendszer helyreállítására is.

4.2. A ruandai megállapodás

Az állampolgárságról és határokról szóló törvényjavaslat a Lordok Háza hónapokig tartó elutasítása és a széleskörű – menekülteket támogató csoportok általi – tiltakozás ellenére 2022. április 27-én este törvényerőre emelkedett. A fentebb már kifejtett változások közül – jelen tanulmány céljának megfelelően – a menedékkérők biztonságos harmadik államba történő szállításának jogi háttere emelhető ki elsődlegesen. A brit kormány 2022. április 14-én bejelentette, hogy megállapodást kötött Ruandával a menedékkérők elhelyezésével kapcsolatban. A bejelentés szerint ezzel a megállapodással megakadályozhatják az embercsempészeket abban, hogy az elkeseredett menedékkérőket a La Manche csatornán való életveszélyes átkelésre buzdítsák. A Ruandába történő áttelepítés az illegálisan (teherautókban elrejtözve, vagy a csatornán keresztül csónakokon) – biztonságos harmadik államból – érkező menedékkérőket érinti (származási országukra való tekintet nélkül), akik az afrikai államban szállást és ellátást kapnak a kérelmük feldolgozásáig, majd annak pozitív elbírálása esetén ott kezdenek új életet. A megállapodás – jelenlegi állás szerint – öt évig érvényes, és az Egyesült Királyság 120 millió font előleget fizet Ruandának a menedékkérők elszállásolására, illetve későbbi integrációjára. Bár a kormány azt közölte, hogy egyes illegálisan érkező menedékkérőket nem érint majd az áttelepítés, ám bejelentésekor csupán a kiskorúakat emelte ki, a további feltételekről nem adott számot.

A Ruandával kötött egyezmény az áttelepítés négy fázisát különbözteti meg. Az első fázisban a brit hatóságok az illegálisan érkező menedékkérők elsődleges átvizsgálását folytatják le, ennek részleteit a megállapodás nem tartalmazza, azonban feltehetően az EK belső és nemzetközi kötelezettségeinek megfelelően történik. Ebből következően valószínűleg a kiskorú menedékkérők és családtagjaik, a súlyos betegségben szenvedők, Ruanda saját állampolgárai,

valamint az LGBTQ közösség tagjai kivételt képeznek majd az áttelepítés alól, utóbbi csoport esetében ugyanis több emberi jogi szervezet számolt be bántalmazásokról, valamint arról, hogy nem férhetnek hozzá a menekültügyi rendszerhez. A kivizsgálás után a brit hatóságok kérvényezik a Ruandába történő átszállítást, amelyet Kigalinak előzetesen jóvá kell hagynia. A második fázis a kiválasztott menedékkérők Ruandába szállításának kivitelezését jelenti, amelynek egészét London hajtja végre, egyben felelősséget vállal a menedékkérők biztonságáért, és amennyiben szükséges, kíséretet biztosít. A harmadik fázis a menekültügyi eljárást takarja, amely a megállapodás szerint kizárólag a ruandai hatóságok felelőssége. London kormánytisztviselőinek kijelentései szintén arra utalnak, hogy az Egyesült Királyság felelőssége a menedékkérők Ruandába való érkezését követően megszűnik, ugyanakkor az állam emberi jogi kötelezettségei és a visszaküldés tilalmának elve (különösen a közvetett formája) mindezt felülírják. Bár a UNHCR jelentése szerint a ruandai menekültügyi rendszer megfelel a nemzetközi normáknak, rendkívül nagy nyomás nehezedik rá, hiszen az állam közel 130.000 menekültnek ad otthont, ráadásul a menekültügyben érintett hivatalokban is jelentős hiányt szenved. A megállapodás szerint Ruanda felelős a menedékkérők egészségét, biztonságát és jólétét garantáló befogadóközpontok működtetéséért az eljárás alatt, valamint a mozgásszabadság biztosításáért is a „ruandai törvényekkel és rendelkezésekkel összhangban”. Ezen rendelkezések sem tartalmazzak további konkrétumokat, így nem világosak a menedékkérők hozzáféréseinek körülményei az egészségügyi rendszerhez, az oktatáshoz vagy a foglalkoztatáshoz. Az utolsó, negyedik fázis a menedékkérelem lezárása, esetleg menedékjog biztosítása az áttelepített személyek számára. Az egyezmény alapján Ruanda az elismert menekültek számára az 1951-es konvencióknak, valamint a nemzetközi és belső normáinak megfelelő védelmet nyújt. Ruanda vállal felelősséget továbbá azokért is, akik menedékkérelmük elbírálását követően nem részesülnek védelemben, azaz kitoloncolásukat, vagy a velük szembeni egyéb intézkedést is a ruandai hatóságok hajtják végre. Amennyiben a származási országba történő visszaküldés nem kivitelezhető, Ruanda rendelkezik az adott személy bevándorlási státuszát illetően is. Bár a megállapodás nem zárja ki az Egyesült Királyságba való visszaküldés lehetőségét, az csak abban az esetben lehetséges, ha Londont jogszabály kötelezi az adott személy visszatérésének támogatására.

A megállapodás előírja egy ellenőrző bizottság felállítását is, amely a fent kifejtett négy fázis alatt a teljes áttelepítési és menekültügyi folyamatot felügyeli. A bizottság széleskörű hozzáférést kap mind az egyének, mind a befogadóközpontok és egyéb létesítmények tekintetében, ugyanakkor annak hatáskörére, illetve jelentéseinek folyamatára, kivitelezésére vonatkozó rendelkezéseket a megállapodás nem tartalmaz.

4.3. Nemzetközi jogi kötelezettségeknek való megfelelés

Bár az Egyesült Királyság kikerült az EU-normák kötelezettsége alól, egyéb nemzetközi jogi kötelezettségek még mindig terhelik az államot. Felmerül így a kérdés, hogy a London által ratifikált nemzetközi egyezményeknek mennyire felel meg egy olyan gyakorlat, amely a menedékjogi felelősséget az állam határain kívülre helyezi át. Elsősorban az 1951-es genfi konvenciókkal kapcsolatban vetődik fel ellentmondás, ugyanis az EK-Ruanda megállapodás azokra a menedékkérőkre terjed ki, akik illegálisan érkeztek az állam területére, ugyanakkor a genfi konvenciók tiltják a menekültek büntetését az illegális határátlépés miatt, mivel a legtöbb menekült számára nincs más választás. A brit megközelítés szerint ez azonban nem büntetés, hiszen egy biztonságos harmadik államban a genfi egyezmény alapján történő menekültügyi eljárásban részesülhetnek. Bár Ruanda valóban aláírja a genfi konvencióknak, a biztonságos

harmadik állam dilemmája jelen esetben is felmerül, amelyre már a dán menekültügyi politika elemzése során is kitértem, csak úgy, mint a visszaküldés tilalmának elvére, illetve annak közvetett veszélyeire.

Az Egyesült Királyság az egyezmény gyakorlati megvalósítását 2022. június 14-re tervezte, azonban azt a deportálásra bérelt repülőgép felszállása előtt pár órával az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) ellehetetlenítette. A gép legalább hét embert szállított volna Ruandába, ám felszállását a bíróság egy, a gépen ülő iraki férfi ügyének tárgyalását követően állította le, arra hivatkozva, hogy az átszállítás visszafordíthatatlan károkat okozott volna számára. A fél millió fontért bérelt repülőgépről – amely egy katonai reptérről szállt volna fel – végül a többi menedékkérőt is leszállították, hiszen már egyetlen ember jogainak megsértése is arra enged következtetni, hogy a brit bíróságok nem vizsgálták ki körültekintően az átszállítani kívánt személyek körülményeit, így az első átszállítási kísérlet meghiúsult. Strasbourg megjegyezte továbbá, hogy az EK-Ruanda megállapodás lehetséges gyakorlatával kapcsolatban már az ENSZ is aggodalmát fejezte ki, miszerint a menedékkérők nem fognak hozzájutni a méltányos és hatékony menekültügyi eljáráshoz. Az EJEB rámutatott, hogy a brit legfelsőbb bíróság is elismerte, hogy kétségek merültek fel Ruanda biztonságos harmadik országgá nyilvánításában.

A szigetország politikai vezetése a döntést meglepőnek nevezte – miután a brit bíróságok jóváhagyták az átszállítást –, valamint megjegyezte, hogy a leszállított menedékkérők a következő Ruandába induló gépre kerülnek át, amelynek szervezését meg is kezdik. A ruandai kormány kijelentette, hogy az első szállítás kudarcának ellenére is kitart a megállapodás mellett, azaz az afrikai állam továbbra is készenáll a menedékkérők befogadására, biztonságot és lehetőséget kínálva számukra. Kiemelte továbbá, hogy Ruandáról tévhitek jelentek meg a médiában, hiszen az állam a fővárosba érkező menedékkérőket üdvözzel fogadja és támogatja új életük elindítását a megfelelő menekültügyi eljárással, jogi segítségnyújtással, tolmács szolgáltatással, valamint megfelelő szállás biztosításával.

A londoni legfelsőbb bíróság szeptember 5-én kezdődő tárgyalássorozatban vizsgálja ki, hogy a menedékkérők Ruandába szállítása jogszerű-e, ezért a kormánynak az ezzel kapcsolatos belső dokumentumok többségét nyilvánosságra kell hoznia. Korábban a brit külügyminiszter nyújtott be keresetet a legfelsőbb bírósághoz a dokumentumok nyilvánosságra hozatala alóli mentesség biztosítása érdekében, arra hivatkozva, hogy azok nyilvánossá tétele kárt okozna a nemzetközi kapcsolatokban és sértheti az állam nemzetbiztonságát, azonban a mentelmi jogot a bíróság 10-ből 6 dokumentum esetében elutasította. A brit kormány eközben az újonnan – illegálisan – érkezett menedékkérők számára is levelet küldött a menedékkérelmük befogadásának elutasításáról, valamint arról, hogy Ruandába szállítják át őket, és menedékkérelmüket ott nyújthatják be újra. A menedékkérőknek 14 napjuk van az afrikai államba való kitoloncolás elleni kifogás benyújtására.

London és Kigali szeptember 2-án felállítottak egy közös, nyolc szakértőből álló, független bizottságot a két állam migrációs és gazdasági együttműködésének felügyeletére. A szakértők különböző szakterületeket képviselnek a bizottságban, mint a migráció, emberi jogok, menekültügy, nemzetközi jog, valamint az üzleti szektor. A független bizottság lesz felelős a partnerség és együttműködés áttekintéséért és jelentések készítéséért, illetve az egyezmények gyakorlati kivitelezésének nyomon követéséért. Ezen jogosultságok továbbá magukba foglalják a menekültügyi egyezményben foglalt kötelezettségek végrehajtásának felülvizsgálatát is. Ezzel az intézkedéssel a fentebb említett, az egyezményben foglalt bizottság létrehozásának tettek eleget, ráadásul a testület hatásköre is körvonalazódni látszik. Megjegyzendő, hogy mivel az egyezmény kötelezettségei nem jogi erejűek, az továbbra is

kérdéses, hogy azok elmulasztása milyen szankcióval járhatna, ha a bizottság megállapítja a kötelezettségvállalás gyakorlati hiányosságait. A megfigyelőbizottság minden aggodalomra okot adó területről szóló jelentését egy szintén közös, a két állam vezető politikusai által alkotott bizottság elé tár majd.

A fentiek alapján jól látható, hogy a Brexit utáni időszakban az Egyesült Királyság a menekültválság szigetországra történő hatásainak erősödésével szembesült, az önállósodás ugyanis a menekültpolitikára is jelentős hatást gyakorolt. A 2021. évben a La Manche csatornán keresztül, illegálisan érkező menedékkérők száma robbanásszerűen nőtt, hiszen az állam kikerülése a dublini rendelet alól felbátorította a külföldieket azt a reményt keltve, hogy a brit hatóságok nem küldhetik őket vissza az EU tagállamaiba. Bár London Párizssal kötött megállapodása a vízi útvonalon történő illegális bevándorlás megfékezésére irányult, az együttműködés közel sem mondható sikeresnek. A brit vezetés ezért olyan megoldást keresett, amely – az ausztrál indokláshoz hasonlóan – a menedékkérők vízi átkelésére irányuló motivációit veszi el, azaz annak ígéretét, hogy az átjutással menedékjogot kaphatnak az EK-ban. Az pedig, hogy a brit kormány retorikája a meghozott törvénnyel és a ruandai megállapodással alátámasztva minden illegális menedékkérővel szemben (egyes sérülékeny csoportokat leszámítva) úgy határozhat, hogy a menedékkérelmük befogadása nélkül egy afrikai államba deportálja őket, alááshatja a menedékkérők szándékát a szigetországba utazástól egy egyébként biztonságos európai államból. A kritikák szerint azonban a döntés súlyosan sérti az emberi jogokat, amelyre az EJEB kitoloncolás megállításáról szóló döntése is élesen rámutatott. Bár a brit bíróságok korábban jóváhagyták a deportálást, a megállapodás most a legfelsőbb bíróság elé kerül, ahol az NGO-k és egyéb emberi jogi szervezetek is előadják álláspontjukat, illetve feltárják aggodalmaikat, rámutatva az esetleges jogsértésekre. A brit politikai vezetés nyilatkozatai alapján azonban elmondható, hogy a kormány továbbra sem mond le a megállapodásról, sőt folyamatosan megerősíti annak gyakorlati megvalósítására tett szándékát és törekvését.

5. Ruanda

5.1. Menekültügyi nyomás és menekültek számára biztosított körülmények

Az Egyesült Királyság így már második európai államként vetette fel a menekültkérdés határon túli megoldását Dánia után, azonban ennél tovább menve, annak gyakorlati megvalósításának feltételeit is nagyrészt megteremtette és az EJEB utolsó pillanatos beavatkozása nélkül annak kivitelezésére is sor került volna. Itt ugyanakkor felvetődik a kérdés, miért pont Ruanda lehet az állam, amely – Ausztrália nyilvánvaló okok miatti kivételével – minden offshore megoldás célállamaként felmerül. Az államban az 1994-es népirtást követően egy viszonylag stabil politikai vezetés állt fel, és a környező államokhoz képest messze jobb életkörülményeket képes biztosítani az ott élők számára, ráadásul az állam hatékonyan érvényesíti erőszakmonopóliumát, amely a közép-afrikai régió legbiztonságosabb országává teszi Ruandát. Ennek, valamint a környező államokban zajló fegyveres konfliktusoknak köszönhetően az államba áramló menekültek száma az 1990-es évektől 2015-ig folyamatosan emelkedett, majd napjainkig stagnált, összesen több mint fél millió menedékkérő érkezett az államba, jelenleg mintegy 130.000 menekült él Ruandában, akiknek fele a Kongói Demokratikus Köztársaságból érkezett, de a Burundiból és Ugandából menekülők száma is jelentős.

Ruanda tehát cél- és befogadóállammá vált, ennek megfelelően pedig jelenleg hat menekülttábor és négy befogadóközpont működik az ország területén, valamint a menekültek ellátásában szorosan együttműködik a UNHCR-ral is. A ruandai vezetés 2018-ban bevezette az ENSZ átfogó menekültügyi keretrendszer programját, amellyel megteremtette a menekültek számára szükséges feltételeket, mint a munkához és oktatáshoz való hozzáférés joga, a nyitott államhatár fogalma, illetve a letelepedés, integráció és a visszatérés támogatásának lehetősége. A menekültek hozzáférnek az elsődleges egészségügyi ellátáshoz, illetve a nemzeti egészségbiztosítási rendszerbe való bevonásuk is folyamatban van, továbbá az állam az étkezésben is segítséget nyújt. Kigali többek között ratifikálta az 1951-es genfi konvencióknak, valamint az Afrikai Unió 1969-es egyezményének, amely az afrikai menekültpolitika sajátos kihívásait hivatott kezelni. Ruandában a UNHCR mellett az IOM is aktívan működik együtt a kormánnyal, különösen az emberkereskedelem elleni küzdelemben, a menekültek harmadik államba való áttelepítésében, a határvédelemben, valamint a munkaerő migrációval kapcsolatosan.

A UNHCR jelentése szerint a ruandai kormány számos programot biztosít a menekültek számára az integráció elősegítése érdekében, nemcsak a munkavállalás elérésében, de a szociális ellátórendszerbe való betagozódásban is segítséget nyújt. A ruandai társadalmat alapvetően befogadóként jellemzi, még az olyan körülmények ellenére is, mint az iskolák túltelítettsége vagy a menekülttáborok körülötte talaj eróziója. Ruanda továbbá egy, azon kevés afrikai állam közül, amelynek alkotmánya a diszkriminációt törvényellenesnek tekinti, és a jelentés szerint általánosságban elmondható, hogy az állam képes biztosítani a menekültek számára a megfelelő védelmet, nincs általános, rendszerszintű diszkrimináció velük szemben a ruandai állampolgárok javára. Bár az LGBTQ tagjaival szembeni diszkrimináció megfigyelhető az államban, az minden ott lakóval szemben érvényes, azaz nemcsak a menekültek tekintetében. Minden regisztrált menekült megkapja a regisztrációs kártyát, valamint a 16 éven felüliek menekültek számára kiállított személyi igazolványt is kapnak, amelyet az arra jogosult menekültek mintegy 75%-a birtokol. A személyi igazolvány 5 évig érvényes, és korlátlanul hosszabbítható, kiállításának – egyébként alacsony – költségét pedig a UNHCR állja. A ruandai kormány a jelentés szerint minden szükséges intézkedést megtesz, hogy azok a menekültek is kapjanak személyi igazolványt, akik jogosultak ugyan, de még nem rendelkeznek vele, hiszen ennek megléte elengedhetetlen többek között az egészségügyi ellátórendszerhez, a banki és egyéb pénzügyi ügyintézéshez, a kommunikációs eszközök igénybevételéhez, illetve a munkavállaláshoz is.

A UNHCR jelentése továbbá megjegyzi, hogy a menekültek biztonságát az állami szervek ugyanúgy garantálják, mint a ruandai állampolgárok számára, illetve azt a menekülttáborokban is fenntartják. A menekültek hozzáférhetnek az igazságszolgáltatási rendszerhez is, a UNHCR ingyenes jogi képviseletet biztosít számukra. Biztosított a menekültek számára a hozzáférés a munkaerőpiachoz is, ugyanazon lehetőségek és védelem illeti meg őket, mint a ruandai állampolgárokat, azonban munkát találni meglehetősen nehéz lehet. Lehetőségük van ugyanakkor üzletet indítani, céget alapítani saját nevükön, amely lehetőség még a menekülttáborokban élők számára is nyitott. Az oktatás, a banki szektor, illetve az egészségügyi ellátás is ugyanúgy rendelkezésükre áll a személyi igazolvánnyal rendelkező menekülteknek, míg a táborokban élő, személyivel nem rendelkezők számára a UNHCR biztosítja az egészségügyi ellátást. A ruandai törvények továbbá biztosítják a nemek közti egyenlőséget, ezáltal kiküszöbölve a nőkkel szembeni diszkriminációt a menekültek körében is.

5.2. A Ruandába történő áttelepítés nemzetközi kritikáinak alapjai

Mindezen, pozitív menekültügyi helyzetértékelés ellenére a UNHCR szigorúan elítéli az Egyesült Királyság és Ruanda közötti megállapodást arra hivatkozva, hogy a fejlődő afrikai államok már jelenleg is hatalmas számban fogadnak be menekülteket, a gazdagabb államoknak pedig részt kell vállalniuk a menekültválságok okozta globális felelősségből. A szigetországból érkező menekültek ráadásul további jelentős nyomást gyakorolnak az afrikai állam egyébként is megfeszített menekültügyi rendszerére, amely ellehetetleníti, hogy Kigali megfelelő védelmet nyújtson minden menedékkérő számára. Ezzel ellentétben a szervezet szerint az EK menekültügyi rendszere magasan fejlett és elegendő kapacitással rendelkezik a menedékkérelmek befogadására. A bilaterális egyezmény továbbá nem garantálja minden egyes menedékkérő számára azokat a feltételeket, amelyek lehetővé teszik számukra a megfelelő menekültügyi eljárásához való hozzáférést, illetve emberi jogaik biztosítását. A UNHCR aggodalmát fejezte ki azzal kapcsolatban is, hogy a menedékkérők számára Ruanda nem biztos, hogy képes biztosítani a tisztességes és hatékony eljárást, mivel hagyományosan afrikai menedékkérőket fogad, származásukra való tekintettel kérelmük részletesebb kivizsgálása nélkül, ezért a királyságból átszállított menedékkérők a származási országukba való kitoloncolás veszélyének lehetnek kitéve.

Emberi jogi jelentések (US Department of State, Freedom House, Human Rights Watch, Amnesty International) szerint a ruandai törvények biztosítják a menekültstátuszhoz való hozzáférést és a megfelelő menekültügyi rendszer képes biztosítani a védelmet. Egyes afrikai államok esetében gyorsított eljárással szerezhető meg a menedékjog, ugyanakkor a többi származási országból érkezők menedékkérelmeinek elbírálása jelentősen elhúzódhat, mivel az egyedi kérelmeket elbíráló bizottság ritkán ülészik. Ennek megfelelően pedig a menekültek számára kiállított személyi igazolvány kiállítása is hosszú időt vesz igénybe, amely idő alatt a menedékkérők nem férhetnek hozzá a szociális ellátórendszer egy részéhez, illetve a munkaerőpiachoz vagy a bankszektorhoz. A diszkrimináció minden formáját törvény tiltja, ugyanakkor az LGBTQ közösség tagjainak emberi jogai sérülnek, mert többek között a menekültügyi eljárásához sem nem férhetnek hozzá.

5.3. Egyesült Királyság jelentései Ruanda vonatkozásában

Az Egyesült Királyság a Kigalival kötött megállapodást követően több meglehetősen részletes jelentést adott ki Ruandáról, egyikben az állam az emberi jogi helyzetét értékeli, míg további kettőben a menekültügyi rendszerre fekteti a hangsúlyt. Az előbbi jelentés fontossága abban érhető tetten, hogy a London által Ruandába küldött menedékkérők előzetes kivizsgálása során milyen szempontokat vesznek majd figyelembe az átszállíthatósággal kapcsolatban, illetve mik lehetnek azok a körülmények, feltételek, amelyek fennállása esetén az afrikai államba való kitoloncolás nem lesz lehetséges. Kiemeli, hogy emberi jogi szervezetek az állam és a politikai rendszer stabilitásáról számoltak be, valamint az állami szervezetek képesek garantálni az állam biztonságát, ugyanakkor az uralkodó párt a lehetséges ellenzékét megfélemlítéssel, az ellenzéki elveket vallók folyamatos megfigyelésével, állítólagos kínzásával és eltüntetésével ellehetetlenítette el. A véleménynyilvánítás és a gyülekezés szabadsága bár a törvények szerint biztosított, súlyosan sérül az államban, különös tekintettel az elnökkel és a kormánypárttal szemben megfogalmazott kritika esetében. Az ellenzéki elveket vallókkal szemben a hatóságok általi kínzásokról, önkényes letartóztatásokról és gyilkosságokról számoltak be annak ellenére, hogy a törvények szigorúan büntetik az ilyen

cselekményeket, ráadásul súlyosbító körülménynek tekintik, ha azt az állami szférában dolgozók követik el.

Az emberi jogokkal kapcsolatban további aggodalomra okot adó területnek számít az LGBTQ közösség tagjaival szembeni bánásmód. Bár a ruandai törvények nem tiltják például az azonos nemek közötti kapcsolatokat és a büntető törvénykönyv erre irányuló passzusait is eltávolították, ám a diszkrimináció-ellenes normák nem foglalják magukba a közösség tagjainak védelmét. A vezető politikusok retorikájából érzékelhető, hogy a kormány nem kíván foglalkozni a közösség tagjainak védelmével, az emberi jogi helyzet folyamatos javítására tett törekvésekből az LGBTQ közösség kérdése rendszerint kimarad. A csoporttal szemben rendszeresek az önkényes letartóztatások, fogva tartások, a hatóságok általi fizikai bántalmazás, valamint az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés megtagadása. Mivel szexuális orientáció ellen irányuló, vagy egyéb nemi identitással kapcsolatos büntetőtörvény nem létezik Ruandában, a hatóságok nem tudnak erre hivatkozni, ezért kábítószerrel való visszaélés vagy közszeméremérsértés koholt vádjával hajtják végre a letartóztatásokat. Az LGBTQ közösséghez tartozó menedékkérők kérelmeit nem fogadják be az államban, azonnali szóbeli elutasítást kapnak az ügyintézőktől, akik arra hivatkoznak, hogy Ruanda nem nekik való hely és nem foglalkozik ilyen kérdésekkel.

Ruanda menekültügyi rendszerével foglalkozó, az EK belügyminisztériuma által kiadott másik jelentés azon szempontokat tartalmazza, amelyek alapján a menedékkérők előzetes vizsgálata zajlik a Ruandába való áttelepítés előtt. Az első pont a menekültügyi eljáráshoz való hozzáférés kérdéskörét taglalja, amely szerint semmilyen információ nem utal arra, hogy a Ruandába áttelepített menedékkérő annak reális kockázatával szembesülne, hogy nem részesülhet megfelelő eljárásban vagy arról ne kapna megfelelő tájékoztatást. Az állam menekültügyi rendszere világos törvényi rendelkezések alapján működik, Kigali számos nemzetközi egyezmény ratifikálójá, valamint több nemzetközi szervezet is segíti és támogatja a menekültügyi eljárást. A menedékkérőknek lehetőségük van a döntés ellen fellebbezni, és amennyiben fellebbezésük a fellebbviteli bíróságig eljut, az állam ingyenes jogi képviselőt biztosít számukra. Bár az ingyenes jogi képviselet a menekültügyi eljárás alatt nem áll rendelkezésre, azt különböző nemzetközi szervezetek (UNHCR) és NGO-k (Legal Aid Forum – LAF) biztosítják. A menekültstátuszt megszerzők számára Ruanda a genfi konvencióknak megfelelő védelmet nyújt, a menedékkérelmek elbírálása idejére pedig ideiglenes tartózkodási engedélyt kapnak, amely védelmet nyújt a kitoloncolással szemben. A menekültek személyi igazolványt kapnak, mellyel hozzáférhetnek az állampolgárok által is birtokolt jogokhoz (fentebb kifejtve), továbbá menekültek számára kiállított útlevelelre jogosultak. A menedékkérők és a menekültek egyaránt élvezik a szabad mozgás jogát, bár a menekülttáborokban élők bizonyos korlátokkal tehetik ezt, mert a tábor elhagyásához engedélyt kell kérvényezniük, azonban ezt általában megadják. Az Egyesült Királyságból áttelepített menedékkérőket azonban nem kötelezik arra, hogy a táborokban éljenek, vagyis nem szembesülnek ilyen korlátokkal, ráadásul a bilaterális egyezmény szintén tartalmazza Kigali számára a szabad mozgás jogának biztosítására irányuló kötelezettséget. Az áttelepített menedékkérőknek Ruanda megfelelő szállást biztosít, illetve a közeljövőben „mini falvakat” alakít ki, csatlakoztatva azokat a helyi infrastruktúrához.

Az EK belügyminisztériumának jelentései szerint továbbá a menedékkérők hozzáférhetnek az oktatási rendszerhez, valamint az egészségügyi ellátórendszerhez is, azonban a táborokban élők számára ez utóbbit nem az állami intézményekben vehetik igénybe, hanem többnyire a táboron belül a UNHCR biztosítja. A munkaerőpiachoz a menedékkérők nem csatlakozhatnak, csak amennyiben menekült- vagy egyéb státuszt kapnak az országban, ekkor

azonban a ruandai állampolgárokkal azonos jogok illetik meg őket. Az áttelepített menedékkérők tehát minden alapvető ellátást megkapnak – beleértve az ételmezőbiztosítást is –, a brit hatóságok által átszállított menedékkérők ráadásul ezekhez a menekülttáboron kívül is hozzájutnak majd, azaz amennyiben a városokban, vagy a számukra külön kialakított szállásokon élnek, akkor is jogosultak az ételmezőellátásra, ellentétben a Ruandában élő egyéb menedékkérőkkel szemben.

A jelentések megjegyzik, hogy Ruanda tiszteletben tartja a visszaküldés tilalmának elvét és nincs hiteles bizonyíték arra vonatkozóan, hogy az állam olyan helyre toloncolná ki az elutasított menedékkérőt, ahol üldöztetés valós veszélyének lenne kitéve. Az afrikai állam hatóságai a menedékkérőket nem tartóztatják le, még akkor sem, ha kérelmük elutasításra kerül (a letartóztatást és fogva tartást csak végső esetben használják eszközként). Az elutasított menedékkérőknek egyéb tartózkodásra jogosító státusz megszerzésének lehetőségét biztosítják, amennyiben pedig azoknak sem felel meg, vagy nem nyújt be erre irányuló kérvényt, csupán akkor szembesülhet kitoloncolással vagy választhatja az önkéntes visszatérést.

A menekültügyi eljárással kapcsolatos jelentések aggodalomra okot adó területként szintén az LGBTQ közösség tagjainak kérdését, valamint a véleménynyilvánítás szabadságát emelték ki. Az EK emberi jogi jelentésének megfelelően itt is kifejtették, hogy ezen jogok súlyosan sérülnek, ugyanakkor kiemelték, hogy a menedékkérők célzott üldözése vagy diszkriminációja e jogok vonatkozásában nem figyelhető meg. A menedékkérők és menekültek az emberi jogi kérdésekben ugyanazon elbánásban részesülnek, mint a ruandai állampolgárok. Itt érdemes ugyanakkor megjegyezni, hogy a menekültek és a ruandai állampolgárok jogegyenlősége bár valóban fennáll, ettől még az LGBTQ közösség tagjai, és különösen a transzneműekkel való bánásmód sérti alapvető emberi jogukat, amely körülmény a menedékkérőkre is igaz. A véleménynyilvánítás szabadsága szintén sérül, főként az ellenzéki elveket vallók és hangoztatók körében, a táborokban élő menedékkérőknek ugyanakkor tilos részt venniük a tüntetéseken vagy az etnikai, nemzetiségi, illetve más szektáriánus témájú politikai aktivitásban.

5.4. Ruanda álláspontja

Bár a legtöbb állam, nemzetközi szervezet és NGO üdvözli, hogy Ruanda hatalmas számú menekült számára biztosít megfelelő védelmet, az EK-Ruanda megállapodást mégis rengeteg kritika éri. A ruandai politikai vezetés álláspontja azonban az, hogy mivel a menekültválság főként afrikai probléma, annak megoldása is afrikai beavatkozást igényel, ezért Kigali mindent megtesz a kontinens menekültjeinek befogadására. A bilaterális menekültügyi megállapodás azonban nemcsak az afrikai menedékkérőket érinti, ezért a kritikák az afrikai államnak nyújtott pénzüsszeget látják a további menedékkérő befogadásának szándékában (egy olyan államban, melynek menekültügyi rendszere e nélkül is meglehetősen túlterhelt). Paul Kagame elnök azonban kiemelte, hogy a megállapodás jószándékú volt, és határozottan elutasította azon felvetéseket, amelyek szerint a ruandai kormányt a pénz motiválta, hiszen megfogalmazása szerint „nem vásárolnak és adnak el embereket”, ez ugyanis ellentétben áll az alapvető értékeikkel. A 2019-ben Líbiából történő áttelepítés során az állam a UNHCR-ral folytatott közös, hasonló projektet, amelyet a ruandai vezetés sikeresnek értékel, ezért áll pozitívan a szerinte hasonló megoldást jelentő EK-Ruanda megállapodáshoz. A ruandai kormány retorikája szerint a menekültek befogadása pozitív hatással lehet a társadalom számára, hiszen tovább színesítheti és építheti azt.

Az jól látható, hogy Ruanda befogadó állam, amely napjaink államainak menekülteket egyre inkább elutasító magatartása mellett különösen kiemelkedő. Az afrikai, és különösen a szomszédos államok menekültjeinek nyújtott védelem valóban hatékony és nemzetközi szinten is jelentős felelősségvállalás, megoldást kínálva ezzel a menekültválság egy szegmensére. Nem tekinthetünk el ugyanakkor attól, hogy az egyéb területekről, esetleg kontinensekről átszállított menedékkérők eredeti célja egyetlen esetben sem Ruanda, de még csak nem is Afrika volt, és az erőszakkal való áttelepítés nem feltétlenül jelenti a menekültek motivációjának elfojtását arra vonatkozóan, hogy eredeti céljukat, különösen Európát elérjék. A ruandai befogadóképesség ráadásul határait súrolja, hiszen bár a menedékkérők ellátása zavartalanul működik, a menekültstátusszal rendelkezők életkörülményei messze elmaradnak az általuk elvárttól, a munkaerő- és lakáspiac túltelítettsége nem teszi lehetővé, hogy megfelelő keresettel rendelkezzenek, egyáltalán dolgozni tudjanak, illetve megengedjék maguknak a megfelelő lakhatási körülményeket. Nem elhanyagolható tény továbbá, hogy a ruandai emberi jogi helyzet bár afrikai viszonylatban jónak mondható, az európai értékekhez képest számos hiányosság fedezhető fel az alapvető jogok tiszteletben tartását érintően, amely nyilvánvalóan kihat az áttelepített menedékkérők jövőjére is.

Befejezés

A fentiekből látható, hogy a migrációs válság kezelésének módozatai között bár az Egyesült Királyság döntése széleskörű felháborodást váltott ki, különösen az emberi jogi szervezetek körében, az illegálisan érkező menedékkérők külföldre „delegálása” nem újkeletű, több célország is alkalmazza ezt a gyakorlatot, enyhítendő ezzel a saját menekültügyi rendszerére helyezkedő nyomást. Kiemelkedő tény továbbá, hogy nemcsak egyes államok, de nemzetközi szervezetek, különösen az Európai Unió is nyúlt offshore megoldásnak tekinthető eszközökhöz, hiszen a 2015-ös menekültválság Európa egészét nyomás alá helyezte. Az uniós közös fellépés bár számos akadályba ütközött és ütközik még ma is, a válság határon túli megoldására tett javaslatok túlnyomó részt támogatást élveztek a tagállamok részéről. Az olyan intézkedések és megállapodások, mint például az EU-Törökország megállapodás, Niger migrációs és biztonsági programjainak támogatása, vagy a líbiai parti őrség támogatása és kiképzése, illetve az észak-afrikai hot-spotok létrehozásának terve mind abba az irányba mutatnak, hogy az EU igyekszik a menedékkérőket a határain kívül tartani, ráadásul egyes esetekben – mint a Törökországgal kötött megállapodás alapján – vissza is toloncolni. Az EU emellett azonban egyértelmű kritikákat fogalmaz meg az olyan – fent felsorolt – államokkal szemben, amelyek ugyanezen elv alapján próbálják mérsékelni vagy a lehető legalacsonyabb számúra csökkenteni az országukba érkező menedékkérők számát. A tanulmányban kifejtett gyakorlatok alapján jól láthatók az EU és a fenti tagállamok intézkedéseinek hasonlóságai és különbségei is, amely utóbbi tényezők főként inkább a jogi korlátok különbözőségében, mintsem a morális elvek eltérésében érhetők tetten.

Jelen dolgozat célja ugyanakkor nem az európai államok menekültválság-kezelésének értékelése, hanem annak offshore iránya, kitérve a világ azon államaira, amelyek gyakorlatából jól kivehető következtetések vonhatók le. Ausztrália szempontjából különösen érdekes, hogy a szigetország hosszú évek alatt alakította a menekültpolitika ezen irányát, de – annak összeomlásáig – mindvégig a menedékkérők letartóztatására és fogva tartására fektette a hangsúlyt. Sydney határon túli megoldása emiatt folyamatos feszültséget generált, valamint az emberi jogi szervezetek folyamatos megfigyelését és kritikáit váltotta ki, hiszen a sokszor embertelen körülmények között tartott, a befogadó/fogvatartó központokban a biztonsági személyzet általi túlkapásokkal és sokak számára kilátástalanul hosszú menekültügyi eljárással sújtott menedékkérőket alapvetően bűnözőkként kezelték. Az Ausztráliában való letelepedés lehetetlenné tételére tett intézkedésekkel a mindenkor ausztrál vezetés elérte célját, és jelentősen csökkentette az illegális hajók – ezzel a hajóbalesetek és a halálesetek – számát, ám a menekültkérdés, mint megoldandó probléma ezzel nem szűnt meg. A közel-keleti és ázsiai állampolgárságú menedékkérők csupán más irányban kénytelenek lehetőségeket keresni egy biztonságos jövő megteremtésére, így Európa válhat ennek elsődleges célpontjává. Az ausztrál politikai vezetés tehát elérte, hogy a menekültpolitika évek során tanúsított viszonylagos enyhítésével is képes legyen a hazájukból menekülni kényszerülők célországán változtatni, és nagyrészt elijeszteni őket a kontinensállamba való letelepedés szándékától.

Ausztrália a rá nehezedő nyomást képes volt tehát jelentősen enyhíteni, ugyanakkor a menekültkérdés megoldását ezzel a világ többi részére hárította, vagyis – nemzetközi kritikák szerint – nem vette ki részét a válság megoldásának nemzetközi felelősségéből. A fentiek alapján Izrael ugyanezzel vádolható, hiszen bár korábban jelentős támogatást nyújtott az eritreai és szudáni menedékkérőknek az ideiglenes letelepedési engedély biztosításával, később mindent megtett a „beszivárgók” izraeli életének ellehetetlenítésére. A „rejtélyes” harmadik államokkal kötött megállapodások és az önkéntes áttelepülés látszatának fenntartása azonban

rövid időn belül összeomlott, és hamar kiderült, hogy az emberi jogi szervezetek és NGO-k által kifejtett aggodalmak valós alapokon nyugodtak. A Ruandába és Ugandába telepített menedékkérők előtt csekély lehetőségek álltak a megfelelő életkörülmények kialakítására, amelynek következtében túlnyomó többségük végül Európát tekintette egyetlen lehetőségének. Az izraeli gyakorlat fő buktatója a harmadik államokkal kötött megállapodások tartalmának nyilvánosságra hozatala nélkül is érzékelhető, hiszen az áttelepített menedékkérők helyzetének vizsgálata során egyértelműen kiderült, hogy az afrikai államokat semmilyen kötelezettség nem terhelte a befogadott menedékkérők ellátását, tájékoztatását tekintve, továbbá Izrael a repülőterekre érkezéstől kezdve levette kezét az ellenőrzésről. Tel-Aviv a kilátástalanságba küldte a szudáni és eritreai menekülteket, hiszen semmi nem garantálta, hogy a menedékkérők új életet kezdhetnek a harmadik államokban, ugyanakkor Izrael esetében is elmondható, hogy az intézkedés a célját elérte, azaz megszabadult a „beszivárgóktól”, akik a későbbi években sem kísérelték meg az államba való bejutást.

Dánia az EU tagállamaként elsőként dolgozott ki olyan törvényt, amely a menedékkérők harmadik államba szállítását teszi lehetővé, megingatva ezzel az Európai Közösség – egyébként is gyenge lábakon álló – menekültügyi együttműködésének hatékonyságát. Dánia esetében az offshore megoldás gyakorlati megvalósítása még várat magára, ugyanakkor az EU menekültügyi jogszabályi kötelezettsége alóli mentesség lehetővé teszi Koppenhága számára, hogy a menekültválság megoldását ugyancsak Európa többi államára hárítsa. Meg kell azonban jegyezni, hogy a tagállamokkal való együttműködés alól nem vonhatja ki magát teljesen, hiszen a dublini rendelet kivételt képez a Dániát érintő mentesség alól, így ha a közösség államai úgy értékelik, hogy Koppenhága nem felel meg ezen kötelezettségeinek, nem küldheti majd vissza a menedékkérőket az európai államokba. Ennek veszélye a szíriai menedékkérők kapcsán már felmerült, ugyanakkor a ruandai megállapodás – származásra való tekintet nélkül – minden menedékkérőre történő érvényesítése elmélyítheti az európai államok aggodalmát, miszerint Dánia nem tarja be kötelezettségeit, és a visszaküldött menedékkérők a kitoloncolás veszélyének lehetnek kitéve. Koppenhága döntése mindenképpen az európai egység megtörését vonhatja maga után – bátorítva a tagállamokat a szigorúbb lépések megtételére –, pedig az együttműködés egy válság, így a menekültválság kezelésében is kulcsfontosságú.

Az Egyesült Királyság a Brexitet követően könnyedebben jutott el a menedékkérők átszállítását lehetővé tevő jogszabály kidolgozásáig és elfogadásáig, annak ellenére is, hogy az egyéb nemzetközi jogi kötelezettségek továbbra is terhelik. A Brexit következtében az állam kikerült az EU által támasztott jogi kötelezettségek alól, azonban ezzel egyidejűleg a közös menekültügyi megoldások alól is, mint a dublini rendelet. Az állam függetlenedése olyan nehézségekkel is párosul, mint a saját megoldások kidolgozása, különösen mivel a menekültügyi kérdésekben nem tudott megegyezni a TCA tárgyalások keretein belül az EU-val. Tekintettel tehát arra, hogy a brit vezetésnek új megoldásokat kellett keresnie, valamint az illegálisan érkező menedékkérők száma is ugrásszerűen nőtt, radikálisabb lehetőségeket is megvizsgált, majd ezek eredményeként kiadta az új, állampolgárságról és határokról szóló törvénytervezetet. A vizsgálatok eredményeit tekintve jól látható, hogy mind az ausztrál, mind a dán szabályozás és gyakorlat jelentős hatást gyakorolt a döntésre, amely államok sikerességét egyébként a brit kormányzat több esetben is hangsúlyozta. A siker véleményük szerint elsődlegesen a menedékkérők (és különösen az illegálisan érkezők) számának jelentős csökkenésében mutatkozik meg, amely az új törvény elsődleges célja. A Ruandával kötött megállapodást követően az offshore megoldás ötlete egyre több kritikát kapott az emberi jogok súlyos sértésének vádjával, majd – Ausztráliával ellentétben – a kritikákon túl konkrét lépés is történt a nemzetközi közösség irányából, amikor az EJEB megakadályozta az első átszállítást.

A lépés ráadásul további vizsgálatot indított el a londoni legfelsőbb bíróságon, amely a menekültkérdés határon túli megoldását már csírájában elfojthatja, anélkül, hogy azt egyetlen menedékkérővel szemben is alkalmazhatták volna. Amennyiben az Egyesült Királyság javára billen a mérleg, az – csak úgy, mint a dán megoldás – más európai államokat is arra sarkallhat, hogy az offshore megoldás kivitelezhetőségén kezdjenek gondolkodni, azonban ha ellenkező eredménnyel zárul, az minden hasonló elgondolás megvalósítására tett törekvést visszavethet. A döntés tehát mindenképpen precedens értékű lesz más európai államok számára, amely nagymértékben befolyásolhatja a jövő európai gondolkodását a menekültügy területén.

Ruanda afrikai viszonylatban kiemelkedő a menekültek számára nyújtott lehetőségek és az emberi jogok tekintetében is, ráadásul az államban élő menedékkérőket és menekülteket a UNHCR és az IOM is segíti. Az Európába érkező menedékkérők szempontjából ugyanakkor nem hagyható figyelmen kívül, hogy a ruandai körülmények messze elmaradnak az európai államok által biztosított lehetőségektől, főként mivel az állam menekültügyi és szociális ellátórendszere meglehetősen túlterhelt. Bár a menedékkérők származási országánál Kigali valószínűleg kedvezőbb feltételekkel rendelkezik, a fent említett emberi jogi aggályok mégis tovább árnyalják az afrikai államba történő áttelepítés képét.

A tanulmányban kifejtettek jól tükrözik, hogy az Egyesült Királyság és Dánia „tanultak” az offshore megoldást alkalmazó államok gyakorlatából, és a nemzetközi jog- és értékrendszernek – köztük az európai rendszernek is – megfelelő háttérrel igyekeztek kialakítani a menekültkérdés határon kívülre helyezésének. A párhuzam a fenti államok menekültügyi irányvonalának szigorodásában egyértelműen a menedékkérők csökkentésére irányuló törekvésben érhető tetten, ugyanakkor az áttelepítést követő felelősségvállalás hiánya is megfigyelhető. London nem követte az ausztrál menekültpolitika bukásának és a feszültség legfőbb okának tekinthető – ráadásul kiskorúakra is kiterjedő – kötelező fogva tartás gyakorlatát. A származásra, korra, nemre és menekülési indokra tekintet nélküli bánásmód számos erőszak forrása volt az ausztrál kontinensen és a külső befogadóközpontjaiban, azonban az EK ezt egyes sérülékeny csoportok áttelepítéssel szembeni kivételként történő meghatározásával küszöbölte ki. A parti őrség hatáskörének kiterjesztését szintén ausztrál mintára igyekeztek megvalósítani, azonban Franciaország erre nem adta meg az engedélyt, a két állam között pedig nincsenek nemzetközi vizek, mint Ausztrália esetében, ezért a hajók visszafordítása és visszavontatása a francia partokhoz nem volt lehetséges. Meg kell jegyezni, hogy Ruanda mind politikai, mind társadalmi szempontból befogadó szellemű, a szabad mozgás és az állampolgárokkal megegyező jogok elérésének lehetőségét biztosítja a menekültek számára, ellentétben Nauruval vagy Pápua Új-Guineával, amelyek csupán a zárt központok működtetését tették lehetővé, az államuk területén történő letelepedést valójában nem támogatták.

További buktatót jelenthet azonban, hogy az ausztrál és izraeli mintának megfelelően az EK is a fogadó államra hagyja a menekültek ellátását, illetve az eljárás lefolytatását, amely a jogrendszer és a nemzetközi jogi kötelezettségek különbözősége miatt az alapvető emberi jogok sérüléséhez vezethet. Bár a királyság az izraeli gyakorlattal ellentétben nyilvános és viszonylag részletes egyezményben fektette le az áttelepítés körülményeit és a ruandai menekültügyi eljáráshoz való hozzáférés lehetőségét. Emellett Ruanda nyíltan kifejezte befogadási hajlandóságát, amely bár lehetővé teszi az egyezményben vállaltak betartásának ellenőrzését, jogi kötelezettségek és esetleges szankciók hiányában azonban a vállalások betartására, illetve számonkérésre nincs lehetőség. A menedékkérők alapvető emberi jogai sérülhetnek az afrikai államban, ráadásul mentális egészségük is veszélybe kerülhet, hiszen egy olyan államban kényszerülnek letelepedni, amelyhez semmilyen kötődésük nincs. Az Egyesült Királyság egyik

alapvető érve, hogy ellentétben Izraellel vagy Ausztráliával, a brit szigetországba érkező menedékkérők szinte kivétel nélkül biztonságos európai államból kísérelik meg a határok illegális átlépését, amely nem lehet szükségszerű, és ennek eltérése az embercsempészet támogatását teszi lehetővé. A családegyítés jelentős szigorításával azonban rokonokat szakíthat el egymástól a ruandai egyezmény, amely tovább erősítheti a mentális betegségek kialakulását, illetve tovább csökkentheti a menedékkérők hajlandóságát egy harmadik államban történő letelepedésre.

Összességében az Egyesült Királyság esetében is levonható a következtetés, hogy amennyiben a legfelsőbb bíróság és az EJEB is lehetővé teszi a ruandai megállapodás gyakorlati megvalósítását, azzal a szigetország is kivonja magát a menekültválság megoldásának nemzetközi felelőssége alól. Sem a dán, sem a brit kormányzat nem vette figyelembe aényt, hogy a menedékkérők harmadik államba telepítése bár ideiglenesen csökkenti az államukra nehezedő menekültügyi nyomást, nem jelenthet hosszútávú megoldást. Az afrikai áttelepítés által kínált lehetőségek meg sem közelítik a jóval fejlettebb európai életkörülményeket, ezért végsősoron a menekültek többségének célja Európa – vagy más nyugati állam – marad. Az offshore megoldás tehát ebben a formában csak a többi fejlett államra hárítja át a válság kezelésének felelősségét, amely természeténél fogva csak időszakosan tartható fenn. Kiemelendő ugyanakkor, hogy nemcsak Ruanda kapacitásai végesek, de a nyugati államoké is, tehát a menekültek hatalmas számának folyamatos befogadása sem jelenthet végleges megoldást, amely tény az EU számára is hamar világossá vált. Az Unió ezért több offshore megoldásnak tekinthető egyezményt kötött, ezek sikere azonban a jogi, humanitárius, politikai, biztonsági vagy finansziális tényezők miatt rendszeresen akadályba ütközött. Mivel a menekültügyi nyomás a környezeti, politikai és biztonsági körülmények változásával hosszútávon folyamatosan fennáll (illetve növekszik), az Európai Közösségtől szorosabb együttműködést és hatékonyabb fellépést követel, amely a jelenlegi jogszabályi háttérrel láthatóan nem megvalósítható, így ezek felülvizsgálata, a globális változásokhoz igazítása elengedhetetlenné válik.

Felhasznált források:

- Al Jazeera, *New Zealand to take 450 refugees from Australian detention*, 24 March 2022
Elérhető: <https://www.aljazeera.com/news/2022/3/24/new-zealand-to-take-450-refugees-from-australian-detention> A letöltés időpontja: 2022. 07. 17.
- Amnesty International, *Denmark: Don't send refugees back to Syria*, 2019
Elérhető: <https://www.amnesty.org/en/petition/denmark-syria-refugees-return/> A letöltés időpontja: 2022. 08. 25.
- Amnesty International, *Forced and unlawful: Israel's deportation of Eritrean and Sudanese asylum-seekers to Uganda*, 18 June 2018
Elérhető: <https://www.amnesty.org/en/documents/mde15/8479/2018/en/> A letöltés időpontja: 2022. 08. 22.
- Amnesty International, *The State of the World's Human Rights; Rwanda 2021*, 29 March 2022
Elérhető: <https://www.amnesty.org/en/documents/po110/4870/2022/en/> A letöltés időpontja: 2022. 09. 06.
- Anadolu Agency, *Rwanda's decision to take in migrants not surprising: Analysts*, 28 April 2022
Elérhető: <https://www.aa.com.tr/en/africa/rwanda-s-decision-to-take-in-migrants-not-surprising-analysts/2575001#> A letöltés időpontja: 2022. 09. 08.
- Association for Civil Rights in Israel, *Asylum Seekers from Sudan and Eritrea – Situational Report*, 31 May 2021
Elérhető: https://www.english.acri.org.il/post/_336 A letöltés időpontja: 2022. 08. 23.
- Asylum Insight, *Asylum Policy in Australia Today*, 3 July 2018
Elérhető: <https://www.asyluminsight.com/humanitarian-program-2> A letöltés időpontja: 2022. 07. 17.
- Asylum Insight, *Australia's Humanitarian Program*, 3 July 2018
Elérhető: <https://www.asyluminsight.com/humanitarian-program> A letöltés időpontja: 2022. 07. 17.
- Australian Government – Department of Home Affairs, *Australian protection program*, 5 July 2022
Elérhető: <https://immi.homeaffairs.gov.au/what-we-do/refugee-and-humanitarian-program/about-the-program/seek-protection-in-australia> A letöltés időpontja: 2022. 07. 04.
- BBC News, *Ascension Island: Priti Patel considered outpost for UK asylum centre location*, 30 September 2020
Elérhető: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-54349796> A letöltés időpontja: 2022. 08. 30.
- BBC News, *Borders Bill: Post-Brexit overhaul of asylum rules unveiled*, 6 July 2021
Elérhető: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-57732761> A letöltés időpontja: 2022. 08. 30.

- BBC News, *Denmark asylum: Law passed to allow offshore asylum centres*, 3 June 2021
Elérhető: <https://www.bbc.com/news/world-europe-57343572> A letöltés időpontja: 2022. 08. 26.
- BBC News, *Rwanda asylum flight cancelled after legal action*, 15 June 2022
Elérhető: <https://www.bbc.com/news/uk-61806383> A letöltés időpontja: 2022. 09. 03.
- BBC News, *What happened when Israel sent its refugees to Rwanda*, 23 June 2022
Elérhető: <https://www.bbc.com/news/world-61882542> A letöltés időpontja: 2022. 08. 22.
- BBC News, *Which other countries send asylum seekers overseas?*, 14 April 2022
Elérhető: <https://www.bbc.com/news/uk-61106231> A letöltés időpontja: 2022. 06. 21.
- Channel 4 News, *Did Australian offshore asylum system reduce boat crossings?*, 22 June 2022
Elérhető: <https://www.channel4.com/news/factcheck/factcheck-did-australian-offshore-asylum-system-reduce-boat-crossings> A letöltés időpontja: 2022. 07. 29.
- Chatham House, *Denmark's immigrants forced out by government policies*, 28 June 2021
Elérhető: <https://www.chathamhouse.org/2021/06/denmarks-immigrants-forced-out-government-policies> A letöltés időpontja: 2022. 08. 26.
- Deutsche Welle, *Rwanda vows to resettle UK asylum-seekers despite criticism*, 14 June 2022
Elérhető: <https://www.dw.com/en/rwanda-vows-to-resettle-uk-asylum-seekers-despite-criticism/a-62130956> A letöltés időpontja: 2022. 09. 03.
- Euractiv, *Danish government fails to fund Kosovo prison over EU law row*, 10 June 2022
Elérhető: https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/danish-government-fails-to-fund-kosovo-prison-over-eu-law-row/ A letöltés időpontja: 2022. 08. 28.
- Euronews, *Denmark agrees €15 million deal to send 300 foreign prisoners to Kosovo*, 27 April 2022, Elérhető: <https://www.euronews.com/2022/04/27/denmark-agrees-15-million-deal-to-send-300-foreign-prisoners-to-kosovo> A letöltés időpontja: 2022. 08. 28.
- European Council on Refugees and Exiles (ECRE), *Denmark: MEPs Confront Danish Minister on Rogue Asylum Policies as Syrians Flee to Other Member States*, 14 January 2022
Elérhető: <https://ecre.org/denmark-meps-confront-danish-minister-on-rogue-asylum-policies-as-syrians-flee-to-other-member-states/> A letöltés időpontja: 2022. 08. 28.
- Forbes, *U.K. Government Introduces “Cruellest Ever” Asylum Legislation*, 7 July 2021
Elérhető: <https://www.forbes.com/sites/freylindsay/2021/07/07/uk-government-introduces-cruellest-ever-asylum-legislation/?sh=550ca3305637> A letöltés időpontja: 2022. 08. 30.
- Freedom House, *Freedom in the World 2022 – Rwanda*, 24 February 2022

- Elérhető: <https://freedomhouse.org/country/rwanda/freedom-world/2022> A letöltés időpontja: 2022. 09. 06.
- Human Rights Law Centre, *Morrison government rushes through new laws that allow lifetime detention of refugees*, 13 May 2021
Elérhető: <https://www.hrlc.org.au/news/2021/5/13/morrison-government-rushes-through-new-laws-that-allow-lifetime-detention-of-refugees> A letöltés időpontja: 2022. 07. 29.
 - Human Rights Watch, *Denmark's Mismatched Treatment of Syrian and Ukrainian Refugees*, 16 March 2022
Elérhető: <https://www.hrw.org/news/2022/03/16/denmarks-mismatched-treatment-syrian-and-ukrainian-refugees> A letöltés időpontja: 2022. 08. 28.
 - Human Rights Watch, *World Report 2022 – Rwanda*, 13 January 2022
Elérhető: <https://www.hrw.org/world-report/2022/country-chapters/rwanda> A letöltés időpontja: 2022. 09. 06.
 - Info Migrants, *Danish government: Pushing migration outside Europe's boundaries*, 11. September 2020
Elérhető: <https://www.infomigrants.net/en/post/27216/danish-government-pushing-migration-outside-europes-boundaries> A letöltés időpontja: 2022. 08. 24.
 - Info Migrants, *Denmark aims for zero asylum seekers*, 25 January 2021
Elérhető: <https://www.infomigrants.net/en/post/29842/denmark-aims-for-zero-asylum-seekers> A letöltés időpontja: 2022. 08. 25.
 - Info Migrants, *Denmark defends its asylum policy as 'fairer and more human'*, 17 January 2022
Elérhető: <https://www.infomigrants.net/en/post/37897/denmark-defends-its-asylum-policy-as-fairer-and-more-human> A letöltés időpontja: 2022. 08. 26.
 - Info Migrants, *Denmark to resettle 200 refugees from Rwanda*, 17 August 2022
Elérhető: <https://www.infomigrants.net/en/post/42689/denmark-to-resettle-200-refugees-from-rwanda> A letöltés időpontja: 2022. 08. 28.
 - International Refugee Rights Initiative, *„I was left with nothing”: „Voluntary” departures of asylum seekers from Israel to Rwanda and Uganda*, September 2015
Elérhető: <https://reliefweb.int/report/israel/i-was-left-nothing-voluntary-departures-asylum-seekers-israel-rwanda-and-uganda-enhe> A letöltés időpontja: 2022. 08. 22.
 - IOM, *Rwanda*
Elérhető: <https://rwanda.iom.int/iom-rwanda> A letöltés időpontja: 2022. 09. 06.
 - Israel Government, *Prevention of Infiltration Law*, 1954., version of 2012
Elérhető: <https://www.refworld.org/docid/55116dca4.html> A letöltés időpontja: 2022. 08. 17.
 - Israeli Government – Population and Immigration Authority, *The Assisted Voluntary Return Department*, 17 February 2021
Elérhető: https://www.gov.il/en/departments/units/repatriation_unit A letöltés időpontja: 2022. 08. 23.
 - Migrációkutató Intézet, *Az „ausztrál-modell”*, 2016. október 3.

- Elérhető: <https://www.migraciokutato.hu/2016/10/03/az-ausztral-modell/> A letöltés időpontja: 2022. 07. 04.
- Migrants and Refugees Section (Vatican), *Rwanda Country Profile*, December 2021
Elérhető: <https://migrants-refugees.va/country-profile/rwanda/> A letöltés időpontja: 2022. 09. 06.
 - News24, *Protests planned in the UK as Rwanda deportation court challenge starts*, 2 September 2022
Elérhető: <https://www.news24.com/news24/africa/news/protests-planned-in-the-uk-as-rwanda-deportation-court-challenge-starts-20220902> A letöltés időpontja: 2022. 09. 03.
 - Odysseus Network – Migration and Asylum Law and Policy in Europe, *Denmark's Legislation on Extraterritorial Asylum in Light of International and EU Law*, 15 November 2021
Elérhető: <https://eumigrationlawblog.eu/denmarks-legislation-on-extraterritorial-asylum-in-light-of-international-and-eu-law/> A letöltés időpontja: 2022. 08. 28.
 - Odysseus Network – Migration and Asylum Law and Policy in Europe, *Externalisation of asylum in Europe: Unpacking the UK-Rwanda Asylum Partnership Agreement*, 17 May 2022
Elérhető: <https://eumigrationlawblog.eu/externalisation-of-asylum-in-europe-unpacking-the-uk-rwanda-asylum-partnership-agreement/> A letöltés időpontja: 2022. 09. 02.
 - Odysseus Network – Migration and Asylum Law and Policy in Europe, *The UK-Rwanda deal and its Incompatibility with International Law*, 29 April 2022
Elérhető: <https://eumigrationlawblog.eu/the-uk-rwanda-deal-and-its-incompatibility-with-international-law/> A letöltés időpontja: 2022. 09. 03.
 - Parliament of Australia, *Boat arrivals in Australia since 1976*, 23 July 2013
Elérhető: <file:///C:/Users/BodnarD/Downloads/5P1X6.pdf> A letöltés időpontja: 2022. 07. 04.
 - Peace Research Institute Oslo (PRIO), *The EU and Offshore Asylum Processing*, July 2022
Elérhető: <https://reliefweb.int/report/world/eu-and-offshore-asylum-processing-why-looking-australia-not-way-forward> A letöltés időpontja: 2022. 09. 12.
 - Refugee Council of Australia, *2022 Federal Election: Refugee Policies of Liberal-National Coalition, Labor and The Greens*, 16 May 2022
Elérhető: <https://www.refugeecouncil.org.au/2022-refugee-policies-of-political-parties/> A letöltés időpontja: 2022. 07. 29.
 - Refugee Council of Australia, *Australia's detention policies*, 20 May 2020
Elérhető: <https://www.refugeecouncil.org.au/detention-policies/> A letöltés időpontja: 2022. 07.16.
 - Refugee Council of Australia, *Offshore processing statistics*, 6 August 2022
Elérhető: <https://www.refugeecouncil.org.au/operation-sovereign-borders-offshore-detention-statistics/> A letöltés időpontja: 2022. 07. 13.

- Refugee Council of Australia, *Recent changes in Australian refugee policy*, 1 March 2021
Elérhető: <https://www.refugeecouncil.org.au/recent-changes-australian-refugee-policy/>
A letöltés időpontja: 2022. 07. 13.
- Refugee Council of Australia, *Statistics on people in detention in Australia*, 6 August 2022
Elérhető: <https://www.refugeecouncil.org.au/detention-australia-statistics/> A letöltés időpontja: 2022. 07. 13.
- Refugee Council, *What is the Nationality and Borders Bill?*, 28 April 2022
Elérhető: <https://refugeecouncil.org.uk/information/refugee-asylum-facts/what-is-the-nationality-and-borders-bill/> A letöltés időpontja: 2022. 08. 30.
- Refugees International, *Denial of Refuge – The Plight of Eritrean and Sudanese Asylum Seekers in Israel*, April 2018
Elérhető: <https://reliefweb.int/report/israel/denial-refuge-plight-eritrean-and-sudanese-asylum-seekers-israel> A letöltés időpontja: 2022. 08. 22.
- Reuters, *Denmark in talks with Rwanda on transfer of asylum-seekers*, 20 April 2022
Elérhető: <https://www.reuters.com/world/africa/denmark-talks-with-rwanda-transfer-asylum-seekers-2022-04-20/> A letöltés időpontja: 2022. 08. 28.
- SBS News, *Scott Morrison makes asylum seeker policy new battlefield in election campaign*, 18 April 2022
Elérhető: <https://www.sbs.com.au/news/article/scott-morrison-makes-asylum-seeker-policy-new-battlefield-in-election-campaign/wklaekuvn> A letöltés időpontja: 2022. 07. 29.
- Sky News, *Albanese insists refugees will not be settled in Australia after smugglers told them new government won't send them back*, 20 June 2022
Elérhető: <https://www.skynews.com.au/australia-news/politics/albanese-insists-refugees-will-not-be-settled-in-australia-after-smugglers-told-them-new-government-wont-send-them-back/news-story/8024c08413039d76006339cdefbd5ab7> A letöltés időpontja: 2022. 07. 29.
- Sky News, *How the UK's Rwanda plan mirrors immigration policies in Australia, Israel and Denmark*, 13 June 2022
Elérhető: <https://news.sky.com/story/how-the-uks-rwanda-plan-mirrors-immigration-policies-in-australia-israel-and-denmark-12594456> A letöltés időpontja: 2022. 09. 12.
- Statista, *Number of asylum seekers in Denmark from 2011 to 2021*, 29 April 2022
Elérhető: <https://www.statista.com/statistics/1171340/number-of-asylum-seekers-in-denmark/> A letöltés időpontja: 2022. 08. 25.
- The Guardian, *Australia agrees 450 refugees can be resettled in New Zealand, nine years after deal first offered*, 24 March 2022
Elérhető: <https://www.theguardian.com/australia-news/2022/mar/24/australia-agrees-450-refugees-can-be-resettled-in-new-zealand-nine-years-after-deal-first-offered> A letöltés időpontja: 2022. 07. 28.
- The Guardian, *Brexit: EU rejects UK proposal for reuniting child asylum seekers*, 3 September 2020

- Elérhető: <https://www.theguardian.com/uk-news/2020/sep/03/brexit-eu-rejects-british-proposal-reuniting-child-asylum-seekers> A letöltés időpontja: 2022. 08. 29.
- The Guardian, *British plans to 'offshore' asylum seekers have a long and grubby history*, 1 October 2020
Elérhető: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2020/oct/01/british-plans-offshore-asylum-seekers-australian-refugees-criminals-uk> A letöltés időpontja: 2022. 08. 30.
 - The Guardian, *Factcheck: is Labor's policy on asylum seekers and refugees any different to the Coalition's?*, 19 April 2022
Elérhető: <https://www.theguardian.com/australia-news/2022/apr/19/factcheck-is-labors-policy-on-asylum-seekers-and-refugees-any-different-to-the-coalitions> A letöltés időpontja: 2022. 07. 29.
 - The Guardian, *Israel's voluntary deportation scheme puts asylum seekers at risk, report says*, 11 September 2015
Elérhető: <https://www.theguardian.com/global-development/2015/sep/11/israel-voluntary-deportation-scheme-puts-asylum-seekers-at-risk-report-says> A letöltés időpontja: 2022. 08. 22.
 - The Guardian, *Priti Patel looked at idea of sending asylum seekers to South Atlantic*, 30 September 2020
Elérhető: <https://www.theguardian.com/politics/2020/sep/30/priti-patel-looked-at-idea-of-sending-asylum-seekers-to-south-atlantic> A letöltés időpontja: 2022. 08. 30.
 - The Guardian, *Refugees resettled in New Zealand from Australia to be permanently banned from returning*, 19 April 2022
Elérhető: <https://www.theguardian.com/australia-news/2022/apr/19/refugees-resettled-in-new-zealand-from-australia-to-be-permanently-banned-from-returning> A letöltés időpontja: 2022. 07. 28.
 - The Guardian, *Rwanda asylum flight cancelled after 11th-hour ECHR intervention*, 14 June 2022
Elérhető: <https://www.theguardian.com/uk-news/2022/jun/14/european-court-human-right-makes-11th-hour-intervention-in-rwanda-asylum-seeker-plan> A letöltés időpontja: 2022. 09. 03.
 - The Guardian, *Rwanda asylum policy passages must be revealed, judge rules*, 17 August 2022
Elérhető: <https://www.theguardian.com/uk-news/2022/aug/17/rwanda-asylum-policy-passages-must-be-revealed-judge-rules> A letöltés időpontja: 2022. 09. 03.
 - The Guardian, *Australia signs deal with Nauru to keep asylum seeker detention centre open indefinitely*, 24 September 2021
Elérhető: <https://www.theguardian.com/australia-news/2021/sep/24/australia-signs-deal-with-nauru-to-keep-asylum-seeker-detention-centre-open-indefinitely> A letöltés időpontja: 2022. 07. 17.
 - The Hotline for Refugees and Migrants, *The "Voluntary" Departure and Israel's plan for deportation to third countries*, June 2018

Elérhető: <https://hotline.org.il/en/refugees-and-asylum-seekers-en/voluntary-departure/>
A letöltés időpontja: 2022. 08. 22.

- The Local, *Danish government to open office in Rwanda as asylum plan progresses*, 18 August 2022
Elérhető: <https://www.thelocal.dk/20220818/danish-government-to-open-office-in-rwanda-as-asylum-plan-progresses/> A letöltés időpontja: 2022. 08. 28.
- The National News, *Denmark to open Rwanda office as part of offshore asylum plans*, 18 August 2022
Elérhető: <https://www.thenationalnews.com/world/uk-news/2022/08/18/denmark-to-open-rwanda-office-as-part-of-offshore-asylum-plans/> A letöltés időpontja: 2022. 08. 28.
- The National News, *UK considers sharing immigration centre in Africa with Denmark*, 28 June 2021
Elérhető: <https://www.thenationalnews.com/world/europe/uk-considers-sharing-immigration-centre-in-africa-with-denmark-1.1250340> A letöltés időpontja: 2022. 08. 30.
- The New York Times, *Denmark Election Is Fueled by Anger on Climate and Immigration*, 4 June 2019
Elérhető: <https://www.nytimes.com/2019/06/04/world/europe/denmark-election-climate-immigration.html> A letöltés időpontja: 2022. 08. 24.
- The New York Times, *These Refugees Can't Stay in Denmark, but They Can't Be Sent Home*, 7 March 2022
Elérhető: <https://www.nytimes.com/2022/03/07/world/europe/denmark-syrian-refugees.html> A letöltés időpontja: 2022. 08. 25.
- The Sydney Morning Herald, *Morrison government's election-day tactics crossed the line*, 24 July 2022
Elérhető: <https://www.smh.com.au/politics/federal/morrison-government-s-election-day-tactics-crossed-the-line-20220724-p5b43p.html> A letöltés időpontja: 2022. 07. 29.
- The Sydney Morning Herald, *UK warned it faces Australian-like reputation damage over asylum seeker plan*, 18 July 2022
Elérhető: <https://www.smh.com.au/world/europe/uk-warned-it-faces-australian-like-reputation-damage-over-asylum-seeker-plan-20220718-p5b2jf.html> A letöltés időpontja: 2022. 09. 12.
- The Times of Israel, *Israel precedent prompts outrage as UK plans to send refugees to Rwanda*, 15 April 2022
Elérhető: <https://www.timesofisrael.com/israel-precedent-prompts-outrage-as-uk-plans-to-send-refugees-to-rwanda/> A letöltés időpontja: 2022. 09. 01.
- The Washington Post, *U.K. wants to send asylum seekers to offshore centers after Denmark passes similar law*, 28 June 2021
Elérhető: <https://www.washingtonpost.com/world/2021/06/28/uk-wants-send-asylum-seekers-offshore-centers-after-denmark-passes-similar-law/> A letöltés időpontja: 2022. 08. 30.

- Thomson Reuters Foundation, *Besides Britain, which nations send asylum seekers overseas?*, 20 June 2022
Elérhető: <https://news.trust.org/item/20220620104949-6zfi2/> A letöltés időpontja: 2022. 09. 12.
- UK Government, *Independent panel appointed to oversee partnership with Rwanda*, 2 September 2022
Elérhető: <https://www.gov.uk/government/news/independent-panel-appointed-to-oversee-partnership-with-rwanda> A letöltés időpontja: 2022. 09. 03.
- UK Government, *Memorandum of Understanding between the government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the government of the Republic of Rwanda for the provision of an asylum partnership arrangement*, 14 April 2022
Elérhető: <https://www.gov.uk/government/publications/memorandum-of-understanding-mou-between-the-uk-and-rwanda/memorandum-of-understanding-between-the-government-of-the-united-kingdom-of-great-britain-and-northern-ireland-and-the-government-of-the-republic-of-r> A letöltés időpontja: 2022. 09. 02.
- UK Home Office, *Country policy and information note: Rwanda, assessment*, May 2022
Elérhető: <https://www.gov.uk/government/publications/rwanda-country-policy-and-information-notes/country-policy-and-information-note-rwanda-assessment-may-2022-accessible> A letöltés időpontja: 2022. 09. 08.
- UK Home Office, *Country policy and information note: Rwanda, asylum system*, May 2022
Elérhető: <https://www.gov.uk/government/publications/rwanda-country-policy-and-information-notes/country-policy-and-information-note-rwanda-asylum-system-may-2022-accessible#immigration-detention-and-returns> A letöltés időpontja: 2022. 09. 08.
- UK Home Office, *Review of asylum processing – Rwanda: country information on general human rights*, May 2022
Elérhető: <https://www.gov.uk/government/publications/rwanda-country-policy-and-information-notes/country-policy-and-information-note-rwanda-general-human-rights-may-2022-accessible> A letöltés időpontja: 2022. 09. 08.
- UK in a Changing Europe, *UK asylum policy after Brexit*, 29 July 2021
Elérhető: <https://ukandeu.ac.uk/explainers/asylum-policy-after-brexit/> A letöltés időpontja: 2022. 08. 30.
- UN News, *UNHCR 'firmly' opposing UK-Rwanda offshore migration processing deal*, 14 April 2022
Elérhető: <https://news.un.org/en/story/2022/04/1116342> A letöltés időpontja: 2022. 09. 06.
- UNHCR, *Analysis of the Legality and Appropriateness of the Transfer of Asylum-Seekers under the UK-Rwanda arrangement*, 8 June 2022
Elérhető: <https://www.ecoi.net/en/document/2074296.html> A letöltés időpontja: 2022. 09. 06.
- UNHCR, *Rwanda*

- Elérhető: <https://www.unhcr.org/rw/about-us> A letöltés időpontja: 2022. 09. 06.
- UNHCR, *Rwanda: Refugee Policy Review*, 30 June 2020
Elérhető: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/91888> A letöltés időpontja: 2022. 09. 06.
 - UNHCR, *UNHCR recommendations to Denmark on strengthening refugee protection in Denmark, Europe and globally*, 11 January 2021
Elérhető: <https://www.unhcr.org/neu/49885-recommendations-to-denmark-on-strengthening-refugee-protection.html> A letöltés időpontja: 2022. 08. 25.
 - US Department of State, *2021 Country Report on Human Rights Practices: Israel, West Bank and Gaza – Israel*, 12 April 2022
Elérhető: <https://www.ecoi.net/en/document/2071150.html> A letöltés időpontja: 2022. 08. 23.
 - US Department of State, *2021 Country Report on Human Rights Practices: Rwanda*, 12 April 2022
Elérhető: <https://www.ecoi.net/en/document/2071214.html> A letöltés időpontja: 2022. 09. 06.